

NORGES HØYESTERETT

Den 5. mars 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-00445-A, (sak nr. 2013/1300), sivil sak, anke over dom,

AS Dagbladet

(advokat Camilla Vislie – til prøve)

(advokat Frode Elgesem –
rettslig medhjelper)

mot

A

(advokat Carl Bore – til prøve)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Normann**: Saken gjelder krav om oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6 for ærekrenkende utsagn. Grunnlaget er en rekke artikler, kommentarer og ledere trykket i Dagbladet fra 7. august 2007 og de påfølgende ukene.
- (2) Mandag 6. august 2007 ble B – i det følgende benevnt som B eller B – slått ned i Xparken i Oslo. Han er av somalisk opprinnelse. Foranledningen til slaget var som det fremgår av tingrettens dom:

"I nærheten av barnefamiliene var det noen ungdommer som spilte fotball, og ved et tilfelle hadde ballen blitt spilt mot de små barna. B ba da de som spilte om å være forsiktig med hvor de sparket. Dette medførte at han som hadde sparket ballen og B kom i et munnhuggeri. De to mennene gikk mot hverandre. Da de var i en armlengdes avstand fra hverandre, tildelte ballspilleren B et kraftig knyttneveslag i ansiktet. Han falt bakover og slo hodet i asfalten."
- (3) Flere av vitnene til hendelsen har beskrevet at de hørte en høy lyd da hodet traff asfalten. B ble umiddelbart bevisstløs, men pustet. Han ble lagt i stabilt sideleie, og det ble ringt etter politi og ambulanse. Etter noen minutter våknet B og forsøkte å reise seg. Han kom med lyder, ropte høyt og fektet med armene.

- (4) Klokken 17.07 kom den første henvendelsen til medisinsk nødtelefon 113 ved Akuttmedisinsk kommunikasjonsentral – AMK – ved Y universitetssykehus. I systemet ble hendelsen registrert slik:
- "mann slått i hodet, ligger nede, blør, ikke kontaktbar, puster."**
- (5) Dette var informasjonen ambulansepersonellet A – heretter omtalt som A – og C – heretter omtalt som C – så på skjermen i ambulansen da de rykket ut på oppdraget.
- (6) A og C var makkerer for første gang denne dagen. Det fremgår av As forklaring som er fremlagt for Høyesterett, at han hadde 14 års erfaring som ambulansesjåfør. Han har videre opplyst å ha hatt cirka 10 000 oppdrag i forkant av denne dagen. Også C var en erfaren ambulansesjåfør.
- (7) Politiet ankom parken klokken 17.12. Tjenestemennene var allerede ute av bilen da ambulansen kom til skadestedet klokken 17.13.
- (8) Partene er uenige om hva som videre skjedde i parken, særlig spørsmålet om ambulansepersonellet foretok en medisinsk undersøkelse av B, og hva som ble besluttet gjort. Et bilde tatt på stedet viser at sidedøren på ambulansen på et tidspunkt var blitt åpnet. Det synes ubestridt at C hjalp B på bena. Idet de to beveget seg mot ambulansen trakk B buksen ned, holdt i penis med én hånd og urinerte på bakken i retning av C, som ble truffet av urin på sko og bukseben. C slapp umiddelbart taket i B, trakk seg hurtig tilbake og utbrøt høyt "din gris" og "din tulling". B gikk et par skritt videre fremover mens han holdt i penis og urinerte. Han sluttførte så urineringen på ambulansens bakskjerm.
- (9) Som følge av urineringen sa A til polititjenestemennene på stedet "toget har gått for denne herremannen", og at han nå var et "ordensproblem". Ambulansen forlot stedet cirka klokken 17.20.
- (10) Det fremgår av politiets oppdragslogg at det ble bestilt en større politibil for å frakte B til legevakten.
- (11) Før denne politibilen ankom stedet cirka klokken 17.26, ble B fraktet til legevakten i en drosje sammen med sin samboer D – senere omtalt som D – og en venn. B ble innregistrert i mottaket på legevakten klokken 17.34 som "oppegående med en synlig kuttskade i venstre munnvik". Det fremgikk at han hadde vært utsatt for et voldstraume og commotio – "hjernerystelse". Han fikk prioritet 2*, som betyr at han skal bringes inn til legen innen 20 minutter. B ble imidlertid først undersøkt av lege kl. 18.10, det vil si etter 34 minutter. Etter konferanse med vakthavende lege på Y universitetssykehus ble pasienten på grunn av mistanke om intercerebral blødning besluttet innlagt på nevrokirurgisk avdeling på sykehuset, og han ble fraktet fra legevakten klokken 19.10 og ankom Y universitetssykehus klokken 19.13. Det ble oppdaget en indre blødning i hodet, og pasienten ble lagt på postoperativ avdeling til overvåkning. Tilstanden forverret seg, og cirka klokken 23.00 ble han lagt i respirator (medisinsk koma). Det ble tatt ny røntgen CT klokken 00.30, og deretter besluttet operasjon. B ble operert klokken 01.00 med fjerning av blødning under hjernebinnen og innleggelse av intracraniell trykkmåler.

(12) Da ambulanspersonellet i Xparken cirka klokken 17.19 besluttet å ikke ta med seg B i ambulansen, oppsto det en amper og opphisset stemning blant de som var til stede. Flere av dem forlangte at ambulanspersonellet skulle ta med seg den skadede. Som svar på dette, til i hvert fall en av de tilstedeværende og en av polititjenestemennene, sa A noe slikt som "han står oppreist, han dør ikke". Ambulansen forlot deretter stedet.

(13) Umiddelbart etter avreise fra parken – klokken 17.21 – ringte C til AMK-sentralen. Av samtaleloggen fremgår blant annet:

"- ...

- Får skrive en ordentlig journal. Politiet og sånn er der, han har fått seg et slag over nesa og ligger nede, og blør og ynker seg og alt mulig sånn. Fullt av masse folk rundt – ikke sant, masse hippier og det ene og det andre også bare reiser han seg opp når vi tar tak i og hjelper han i armene, og så bare plutselig så drar'n frem snurrebassen og bare pisser over beina på meg, og bortover på bilen våres.

- [...] jeg har konferert med politiet og alt mulig, jeg har ikke noe tjenestenummer på de som er der borte, men jeg har sagt at dette er et ordensproblem. Han skal vi ikke ha i bilen. Når han miger meg på beina, der går grensa. Uansett hvor hardt slag og tenna hans er gått.

- ...

- ...

- Men, det er greit, han var kaldsvett og bleik, og om han har slått bakhue når han har gått i bakken, og han har hatt cerebralt Det, han kaldsvetta og lå der og ynka seg og alt mulig sånn, og plutselig reiste han seg opp og pissa på oss da, men politiet var også innforstått med at det var et ordensproblem, at vi vil ikke ha han i bilen når han pisser på meg på jors – til og med han bare dro'n frem ikke sant – jeg sto jo ved siden av han og holdt han fra å dette, plutselig så skjønner jeg ikke hva han driver med – jeg trodde han skulle i lommene sine, og så bare drar han fram snurrebassen, og strålen bare svvvvft bare står foran beina på meg så det bare spruter oppover beina på meg og bortover bilen. Ja, da er toget bare kjørt som A sier, men det er jo, det kom jo løpende folk der ikke sant Xparken er drit full med folk, og folk sto og tok bilder av oss og skreik etter oss og hva er navnet deres og vi skal ha navnet deres og

- ..."

(14) C hadde ansvaret for å skrive ambulansjournalen som er datert 6. august 2007. Av denne fremgår at det er gjort funn på radialispuls – fylde og frekvens – respirasjonsfrekvens og pupillestørrelse. Det ble gitt Glasgow Coma Scale (GCS), og undersøkelse av hodet til pasienten er beskrevet. Puls er registrert på 100, og pasienten ble gitt en Glasgow Coma Scale på 14 av 15 mulige, fordi det ble trukket for utydelig tale hos pasienten. B ble gitt samme score ved innkomst legevakten.

(15) Av ambulansjournalen fremgår følgende:

"V ank. er politiet på stedet. Pas. ligger på bakken og er våken. Blør fra nese/munn. Utagerende. Vi reiser pas. opp på beina og skal støtte ham inn i ambulansen. Idet vi går bort til amb. drar han frem penis sin, og tisser over mine sko og på ambulansen. Da blir vi irriterte, og sier til politiet at nå er toget kjørt for denne herremannen, og at han er et ordensproblem nå, og at de får ta hånd om pasienten. Dette forstår politiet godt, og tar seg av pasienten. Det er mange tilskuere som bryr seg om våres oppførsel, og sier at de skal ha navnene våres, og de står og tar bilder av oss. Det er en ganske amper stemning, når vi reiser. Politiet skal ordne trsp. for pasienten. Det kommer nok til å bli

en klagesak på denne episoden? Men det får være grenser for hva vi skal finne oss i! Mannen virket ruset på stoff i følge oss."

(16) Videre er det notert:

"Hovedproblem/Sympt./Tent. Diagnose: Neseblødning/tannskader?/?/ Comotio? /Cerebralt?"

(17) Det ble kryssset av for skade i ansiktet.

(18) Etter at ambulanspersonellet forlot Xparken, dro de tilbake til Oslo legevakt, der A observerte at B ankom i taxi. Både A og C forsto at hendelsen kunne få et etterspill. A utarbeidet derfor umiddelbart en redegjørelse datert 6. august 2007 til seksjonsoverlege E. I denne fremkommer blant annet:

"[...] Fremme ser vi en mann som virker beruset, blør fra nese og munn og blir holdt nede av flere personer. Første inntrykk er en beruset mann som er slått i ansikt men med normale vitale verdier (GCS 14). Jeg oppfatter det som om han vil reise seg opp og ber de som holder han om å slippe. ... Mannen tar så ut penis og urinerer på bena til makker. Makker rygger naturligvis unna og da går mannen bort til ambulansen og urinerer videre over høyre bakskjerm og bakluke.

Dette oppfatter vi som en bevisst handling og finner oppførselen hans provoserende.

[...] Politiet er tilstede og vi sier at toget har fått for denne mannen og at de får ta over da vi oppfatter dette som et ordensproblem. Dette forstår politiet godt og de tar over personen.

Jeg vil presisere at vi ikke nektet mannen noen form for hjelp, men at vi ikke ville foreta transporten. Under normale omstendigheter hadde vi mest sannsynlig transportert mannen til legevakten sår, men det må finnes grenser for hva vi skal finne oss i.

Politiet hadde forståelse for vår vurdering og jeg vil ikke under noen omstendighet beklage min beslutning om ikke å transportere mannen til legevakten i ambulansen han bevisst pissert ned."

(19) Flere av vitnene i parken tok umiddelbart etter hendelsen kontakt med media og tipset om det inntrufne, og i alle fall to vitner – F og G – tok bilder av episoden. F begynte å ta bilder da hun forsto at ambulanspersonellet nektet å ta med B i ambulansen.

(20) Aftenposten.no la hendelsen ut på internett allerede 6. august 2007 klokken 21.27, med overskriften "– Der mistet du sjansen din" illustrert med et bilde tatt av F.

(21) I oppslaget heter det blant annet:

"B (37) ble slått ned i Xparken i Oslo mandag ettermiddag. Da ambulanspersonellet kom frem til stedet, nektet de å ta med seg mannen fordi han tisset på seg, ifølge flere vitner. Han ble i stedet tvungent til å ta taxi til legevakten. – Jeg trodde ikke mine egne øyne, sier D, som er samboeren til B, til Aftenposten.no. Aftenposten.no har snakket med flere vitner til episoden og bruker bildene fra episoden etter samtykke fra de involverte."

(22) D uttalte til avisen at "hadde det vært en hvit dame som lå blødende i parken, så hadde ikke dette skjedd".

- (23) Det fremgår av artikkelen at Y universitetssykehus ikke ønsket å kommentere saken. H, divisjonsdirektør ved Prehospital divisjon, uttalte at "[v]i diskuterer aldri enkeltsaker gjennom media".
- (24) VG Nett hadde også samme kveld sin første omtale av saken med overskriften "Slått til blods – fikk ikke være med ambulansen", og det ble benyttet bilder tatt av G. I artikkelen heter det blant annet:
- "Da ambulansen kom lå mannen fremdeles på bakken, blødende fra munn og nese og svært omtåket. Ambulansepersonellet skal ikke ha sjekket helsetilstanden til mannen.**
- De skal også ha opptrådt hånlige mot mannen, ifølge flere vitner VG Nett har snakket med.**
- 'Han står jo, så han dør ikke', sa de blant annet, hevder I at de sa."**
- (25) Og videre fremkommer det under overskriften "[t]isset på seg":
- "Mannen skal ikke hatt noen kontroll over seg selv, og begynte å tisse på seg. Ambulansefolkene skal ha beskyldt ham for å tisse på dem, og på bilen.**
- Han reiste seg opp og begynte å tisse på seg. Svimende rundt i ørska åpnet han buksesmekken, og det kom jo noe urin ut – som kan ha truffet ambulansefolkene og ambulansen. Men jeg kjenner vedkommende, han er en veldig ordentlig mann. Jeg vet at han ikke ville gjort noe sånt dersom han hadde vært ved sine fulle fem. Dette sier jo bare noe om tilstanden hans etter å ha blitt slått ned, sier J til VG Nett.**
- 'Din tulling, der mistet du sjansen din', skal den ene av ambulansefolkene ha sagt, hevder øyenvitne K."**
- (26) Vitnet J uttalte at
- "[d]e gjorde null jobb. De sjekket ikke pasienten en gang."**
- (27) Det fremkommer så at
- "- '[j]eg reagerer sterkt på ambulansefolkenes oppførsel', sier I og får støtte av alle de tre andre vitnene VG Nett har snakket med."**
- (28) Det fremkommer av artikkelen at divisjonsdirektør H uttalte at han ikke kunne kommentere enkeltsaker, men at han ba vitner om å ta kontakt med sykehuset, og at sykehuset ville gå gjennom saken og se om det hadde skjedd noe kritikkverdige.
- (29) Hendelsen ble også omtalt i nyhetene på NRK radio samme kveld, og de neste dagene ble det en massiv mediedekning av denne.
- (30) Dagen etter – den 7. august 2007 – publiserte Dagbladet sin første artikkel med overskriften "R&B-kjæreste brutalt slått ned". D uttalte til avisen at "[h]vis det hadde vært en hvit dame som lå der, hadde dette aldri skjedd".
- (31) Den 7. august 2007 uttalte daværende helseminister Sylvia Brustad seg til NTB. Overskriften var "Brustad reagerer på at voldsoffer ble forlatt". Hun uttalte:
- "Alle mennesker har krav på samme behandling i Norge, enten man er svart, hvit, kvinne eller mann. Dersom det som har kommet frem i denne saken stemmer, er det totalt uakseptabelt."**

- (32) NTB artikkelen ble referert i VG Nett samme dag.
- (33) Senere på dagen, klokken 21.55 hadde Aftenposten.no et oppslag om saken under overskriften "– Systemet har sviktet totalt". Bs families advokat, Abid Raja, uttalte blant annet følgende:
- "Dette er nok et eksempel på institusjonell diskriminering. Etniske norske blir behandlet på en måte, mens innvandrere blir behandlet på en annen måte. Dette hadde ikke skjedd med en hvit mann."**
- (34) Hendelsen i parken var også bredt omtalt i nyhetene på NRK og TV2.
- (35) A møtte som vanlig på jobb 7. august 2007, men ba om å få gå hjem. Et par dager etter ble han og C suspendert fra stillingene av Y universitetssykehus. A har ikke vært tilbake i arbeid etter denne dagen.
- (36) Dagbladet hadde onsdag 8. august 2007 et oppslag om saken under overskriften "Tatt ut av tjeneste – blir anmeldt". NTB meldte samme dag at likestillings- og diskrimineringsombud Beate Gangås hadde engasjert seg i saken, ved å kreve en redegjørelse fra Y universitetssykehus om det hadde "forekommet etnisk diskriminering i dette tilfellet". Gangås ble sitert slik at hun "... mener det er viktig å få bekreftet eller avkreftet om det 37 år gamle voldsofferet ble utsatt for diskriminering på grunn av hudfarge" og videre at:
- "Dette gjelder mer enn denne enkeltsaken, men også folks tillit til at det offentlige tilbyr like tjenester og skikkelig behandling til alle. Om redegjørelsen bekrefter at det ikke har vært diskriminering, er det også viktig å få fram."**
- (37) Dagsavisen hadde 8. august et oppslag med tittelen "– Dette er bare toppen av isfjellet", som er et intervju med advokat Abid Raja. I intervjuet er Raja sitert slik:
- "Hvis en hvit, norsk kvinne som hadde tisset på seg lå i parken og blødde er det helt utenkelig at de ikke skulle ta henne med seg ...**
- Jeg tror dette bare er toppen av isfjellet. Det er en institusjonalisert forskjellsbehandling. Innvandrere må si og gjøre mye mer før de får hjelp."**
- (38) Ettermiddagen 8. august 2007 holdt Y universitetssykehus pressekonferanse om saken. For lagmannsretten forklarte seksjonsoverlege ved akuttmedisinsk avdeling, Prehospital divisjon, E, at bakgrunnen for presseorienteringen var at det var så sterk mediepågang at den vanlige medieavdelingen ved sykehuset ikke kunne håndtere pågangen. Sykehuset ønsket å få ro rundt saken i påvente av blant annet Fylkeslegens – Helsetilsynet i Oslo og Akershus – gjennomgang.
- (39) Pressekonferansen ble dekket av alle de store mediene. Aftenposten.no hadde oppslag klokken 15.42 med overskriften "Fikk tilfredsstillende medisinsk vurdering". Det fremgår av artikkelen at Y universitetssykehus avviste alle påstander om rasistiske holdninger i behandlingen av B, og at sykehuset avviste feilvurdering. Fra oppslaget i Aftenposten.no inntas følgende avsnitt:

"Det var mest hensiktsmessig at han ble fraktet til legevakten av politiet, sa seksjonsoverlege E. Hun mener at ambulanspersonalet fulgte prosedyrene for saker med mulig hodeskader, og avviser at det ble gjort en feilvurdering."

- (40) Y universitetssykehus beklaget samtidig at det var benyttet "uhensiktsmessig språkbruk".
- (41) I etterkant av pressekonferansen kom det en rekke medieoppslag. Dagbladet hadde 9. august 2007 et oppslag hvor forsiden hadde overskriften "– Løgn og fanteri" som en reaksjon på Ys uttalelser.
- (42) Daværende finansminister og partileder for SV, Kristin Halvorsen, ble i ingressen i en artikkel på Aftenposten.no, publisert 9. august, tillagt følgende sitat "Kunne dette skjedd i Frognerparken? Kunne det skjedd med en hvit småbarnsfar? Antakelig ikke".
- (43) SV-politiker Akhtar Chaudry ble 9. august 2007 intervjuet av VG, og gjengis blant annet på følgende måte:
- "Er det institusjonell og systematisert rasisme i offentlige etater? Vi kan ikke si et klart nei."**
- (44) Han henviste blant annet til denne saken. Forfatter Anne Holt hadde et innlegg på Aftenposten.no med tittelen "Tragedien i parken", et innlegg med rasisme som tema, og som kom som direkte respons på sykehusets presseorientering.
- (45) Politiet i Oslo opplyste 10. august 2007 til mediene at det ikke ble inngått avtale om at politiet skulle forestå transporten av pasienten til legevakten.
- (46) Samme dag uttalte daværende helseminister Sylvia Brustad igjen til Dagbladet at det var "totalt uakseptabelt" at B ikke fikk hjelp.
- (47) Den 10. august 2007 på ettermiddagen sendte så Y universitetssykehus ut en pressemelding hvor det ble innrømmet at det ble gjort feil i forbindelse med hendelsen i Xparken. Der het det blant annet:
- "Dette beklager vi sterkt. Sykehusledelsen beklager også at tidligere utsagn har gitt et annet inntrykk."**
- (48) Ledelsen ble referert på at sykehuset var for kjappe til å trekke konklusjoner, at sykehuset ikke hadde grunnlag for å si at alt ble gjort riktig, og at sykehuset nå avventet Fylkeslegens granskning av saken. Samtidig beklaget administrerende direktør L sterkt "språkbruken og adferden som ble utvist på stedet" og karakteriserte dette som "helt uakseptabelt".
- (49) I den påfølgende perioden fortsatte en bred og nokså sammenfallende dekning i alle de store mediehusene. Daværende generalsekretær i Norsk Redaktørforening, Nils E. Øy, utarbeidet på oppdrag fra Dagbladet 16. januar 2013 en medieetisk rapport om Dagbladets dekning av saken, der han omtaler medias samlede dekning som en "medieeksplosjon". Jeg kommer tilbake til Dagbladets videre dekning i mine bemerkninger.

- (50) Helsetilsynet i Oslo og Akershus besluttet 8. august 2007 å åpne tilsynssak. Den 13. august 2007 var A på møte hos Helsetilsynet, hvor han fastholdt sin forklaring til arbeidsgiver med noen utdypende kommentarer.
- (51) Prehospital divisjon Y, ved daværende medisinsk systemansvarlig E, fung. medisinsk systemansvarlig M og divisjonsdirektør H skrev 19. august 2007 en redegjørelse om tilsynssaken. Denne var basert på en intern granskning, og relevante lydlogger fra AMK-sentralen var vedlagt. Konklusjonens punkt 1 til 6 gjaldt denne saken:
- "1. **AMK personellets samtaler med innringere i Xparken er utført i henhold til anbefalingene fra Norsk Indeks for medisinsk nødhjelp. Ingen av samtalene inneholder opplysninger som sier noe om etnisk tilhørighet, heller ikke samtalen med ambulansen etter at den hadde forlatt stedet, pasientens identitet var hele tiden ukjent.**
 2. **Ambulansepersonellet gjorde korrekt initial undersøkelse på stedet og skrev journal i henhold til tjenestens skriftlige retningslinjer i MOM.**
 3. **Ambulansepersonellet oppgav flere alternative diagnoser/problemstillinger i journalen i henhold til de funn de hadde gjort. Alle problemstillinger synes klinisk fornuftig begrunnet.**
 4. **Ambulansepersonellet vurderte pasientens symptomer som rusbettinget og utagerende og ønsket at politiet skulle transportere pasienten til legevakten. Dette var en feilvurdering, men leveringssted skulle vært legevakt også dersom man hadde valgt hodeskade i henhold til retningslinjene i MOM.**
 5. **Personellet mistet kontrollen over situasjonen med henblikk på ordbruk og handling da de reiste fra stedet uten å ha forsikret seg om at pasienten fikk forsvarlig helsehjelp.**
 6. **Kommunikasjonen med politiet om videre håndtering av pasienten var uklar og mangelfull."**
- (52) I brev til Helsetilsynet 21. august 2007 støttet ledelsen ved Y universitetssykehus Prehospital divisjons vurderinger og konklusjoner. Det ble særlig presisert at det verken ut fra lydlogger eller journaler var mulig å spore utsagn eller handlinger som var diskriminerende på bakgrunn av etnisitet.
- (53) Helsetilsynet i Oslo og Akershus konkluderte den 29. august 2007 med at den medisinske undersøkelsen og behandlingen ikke var forsvarlig. Når det gjelder ambulansepersonellens atferd, ble det uttalt at "[s]ummen av disse uttalelser blir av Helsetilsynet i Oslo og Akershus vurdert som klart *diskriminerende oppførsel* og som kan forstås med *rasistiske overtoner*".
- (54) Statens helsetilsyn konkluderte på sin side i vedtak 23. april 2008 med at de fant det sannsynliggjort at ambulansepersonellet hadde nærkontakt med pasienten, og at det ble foretatt en "begrenset initial observasjon av pasientens bevissthetsnivå og ytre skader". Om Glasgow Coma Scale uttales følgende:
- "... Basert på Deres og Cs egne og øvrige vitners forklaringer om at pasienten stort sett kom med uforståelige lyder og enkelte usammenhengende ord, kan det stilles spørsmålsteget ved om ikke pasientens verbale respons burde vært scoret lavere, dvs. score på 12-13 istedenfor 14. Denne feilvurderingen er likevel ikke av en slik størrelse at den anses som uforsvarlig."**

- (55) Etter Statens helsetilsyns vurdering var beslutningen om å ta B med til legevakten og ikke direkte til sykehus forsvarlig. Unnlatelsen av å transportere pasienten til legevakt, eller på annen måte forsikre seg om at pasienten ble tilsett og vurdert av lege innen rimelig tid, var imidlertid i strid med kravet til forsvarlig helsehjelp. As uttalelse om at toget var gått for pasienten, samt oppførselen på stedet, ble også samlet sett ansett som uakseptabel opptreden av helsepersonell, og et brudd på kravet om omsorgsfull hjelp etter helsepersonelloven § 4. Vedrørende påstandene om rasisme konkluderte Statens helsetilsyn på følgende måte:

"Statens helsetilsyn finner etter dette at det ikke foreligger klare holdepunkter for at bruddene på forsvarlig og omsorgsfull helsehjelp skyldes rasisme."

- (56) A ble i medhold av helsepersonelloven § 56 meddelt en advarsel for brudd på helsepersonelloven § 4 og § 7. Han påklaget vedtaket til Statens helsepersonellnemnd som 27. januar 2009 stadfestet Statens helsetilsyns vedtak.
- (57) Likestillings- og diskrimineringsombudet fant 26. mars 2008 at det var grunn til å tro at etnisitet hadde hatt betydning for ambulansepersonellets behandling av B. A påklaget vedtaket til Likestillings- og diskrimineringsnemnda, som 26. februar 2009 fattet slik vedtak:

"C sykehus v/ ambulansearbeiderne foretok ikke forskjellsbehandling i strid med diskrimineringsloven § 4 i forbindelse med oppdraget i Xparken 6. august 2007."

- (58) Ombudets vedtak var etter klageorganets oppfatning beheftet med alvorlige saksbehandlingsfeil. Ambulansepersonalet var ikke gjort til parter i saken, og nemnda fant det svært kritikkverdig at ombudet kom med en slik uttalelse uten at de personene uttalelsen var rettet mot var blitt hørt.
- (59) Politiets spesialenhet for politisaker utferdiget på bakgrunn av anmeldelse mot ambulansesjåførene forelegg for overtredelse av straffeloven § 325 første ledd nr. 3 – utilbørlig opptreden under utførelse av offentlig tjeneste. C vedtok forelegget. A nektet å vedta det og ble frifunnet ved Oslo tingretts dom 4. desember 2008.
- (60) A fikk 8. april 2008 trykket et leserinnlegg i Aftenposten, der han skrev under med fullt navn. Frem til dette tidspunktet var ingen av ambulansetjenestemennene navngitt i noen medier. Han ble også intervjuet og avbildet i Aftenposten 3. oktober 2008, under overskriften "En stemplet mann".
- (61) Høyesterett fastslo i dom 8. mai 2013 at As posttraumatiske stresslidelse i form av medieoffersyndrom etter den intense mediefokuseringen etter hendelsen måtte anses som en belastningsskade som hadde utviklet seg over tid, og at den da falt utenfor yrkesskadeforsikringsloven § 11 første ledd bokstav a, jf. folketryktdloven § 13-3.
- (62) Ved stevning 29. juli 2010 til Oslo tingrett gikk A til søksmål mot Dagbladet med krav om oppreisning for ærekrenkelse, jf. skadeserstatningsloven § 3-6.
- (63) Oslo tingrett avsa 31. mai 2011 dom med slik domsslutning:

- "1. AS Dagbladet dømmes til å betale oppreisning til A med 1 000 000 – en million – kroner.
2. AS Dagbladet dømmes til å betale sakskomkostninger til A med 1 044 578 – enmillionogførtifiretusenfemhundreogsyttiåtte – kroner.
3. De under punkt 1 og 2 nevnte krav forfaller til betaling innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom."

(64) Tingretten kom til at Dagbladet hadde fremsatt en lang rekke beskyldninger overfor A som ikke var beskyttet av ytringsfriheten etter Grunnloven § 100 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 10.

(65) Dagbladet anket til Borgarting lagmannsrett som 22. april 2013 avsa dom med slik domsslutning:

- "1. AS Dagbladet dømmes til å betale oppreisning til A med 200 000 – tohundretusen – kroner.
2. AS Dagbladet dømmes til å betale sakskostnader til A med 1 000 000 – enmillion – kroner.
3. De under punkt 1 og 2 nevnte krav forfaller til betaling innen 2 uker fra forkynnelsen av denne dom."

(66) Etter lagmannsrettens oppfatning var Dagbladets dekning fra 16. august 2007 ikke tilstrekkelig aktsom og balansert. Det forelå heller ikke faktisk grunnlag for å hevde at det forelå rasistisk motivasjon hos ambulansesjåførene, og avisen kunne ikke sies å ha vært i aktsom god tro ved egenfremsettelse av rasismepåstander i kommentarer og en leder. Dagbladets samlede dekning var etter dette ikke vernet av ytringsfriheten.

(67) Da lagmannsretten hadde glemt å ta stilling til sakskostnadene for tingretten, avsa lagmannsretten etter begjæring fra A 29. mai 2013 tilleggsdom med slik domsslutning:

"Anken over tingrettens sakskostnadsavgjørelse forkastes."

(68) Dagbladet har anket lagmannsrettens dom og tilleggsdom til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens lovforståelse, konkrete rettsanvendelse og bevisvurdering. Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 6. september 2013 ble anken tillatt fremmet.

(69) Partene er i det alt vesentlige enige om den faktiske fremstillingen av saken slik den fremkommer av lagmannsrettens dom. Den ankende part har for Høyesterett hatt enkelte innvendinger mot ankemotpartens oppbygging av de påståtte rettsstridige utsagn og har påpekt at oppbyggingen ikke samsvarer med anketilsvaret. Det er riktig at ankemotparten har foretatt enkelte endringer i angivelsen av beskyldningene i sin prosedyre for Høyesterett, men innholdet samsvarer likevel i det vesentlige med det som kan utledes av anketilsvaret og må derfor aksepteres.

(70) Den ankende part – *AS Dagbladet* – har i det vesentlige gjort gjeldende:

(71) Lagmannsrettens dom innebærer et betydelig inngrep i ytringsfriheten uten at dette er tilstrekkelig begrunnet.

- (72) Dagbladets samlede dekning er vernet av ytringsfriheten, jf. EMK artikkel 10. Pressens adgang til å gi uttrykk for meninger etter en aktuell hendelse som utløser en omfattende offentlig debatt om et viktig samfunnsspørsmål, ligger i kjernen for ytringsfriheten. Det følger av Den europeiske menneskerettsdomstols (EMD) praksis at inngrep i ytringsfriheten må være begrunnet i tvingende samfunnsmessige behov.
- (73) A har anført at det særlig er fire uriktige faktapåstander som underbygger en femte påstand om graverende pasientbehandling. De fire faktapåstandene er: at B ikke ble tatt med i ambulansen fordi han tisset på seg, at ambulanspersonalet ikke undersøkte B på stedet, at han lå bevisstløs på bakken da ambulansen dro og at A måtte ha forstått; eventuelt visst, at B var alvorlig skadet da ambulanspersonellet valgte å forlate ham i parken. I tillegg har A gjort gjeldende at Dagbladet har beskyldt ham for å ha handlet rasistisk.
- (74) Lagmannsrettens vurderinger av faktabeskyldningene er i hovedsak korrekte med unntak av lagmannsrettens tolkning av artikkelen 16. august 2007 og konklusjonen om at avisens nyhetsformidling bare var vernet av ytringsfriheten frem til denne datoen. Dagbladet gjør gjeldende at avisen bygget på faktiske opplysninger som i det vesentlige var riktige.
- (75) Det er vide rammer for kritikk av offentlige tjenestemenn ved utøvelse av tjenestehandlinger. Pressens videreformidling av utsagn i intervjuer er særlig beskyttet.
- (76) Domstolene kan ikke overprøve redaksjonelle valg og vinklinger av en sak. Helsepersonellens taushetsplikt var ikke til hinder for publisering.
- (77) Bruk av sladdete bilder og andre indirekte identifiserende opplysninger er normalt beskyttet av EMK artikkel 10 i saker av allmenn interesse. Dagbladet bestrider at bildet i artikkelen 16. august 2007 identifiserte A for en vesentlig videre krets.
- (78) Uansett gjøres det gjeldende at Dagbladet var i aktsom god tro på publiseringstidspunktet. Avisen har således forsøkt å frembringe korrekt og pålitelig informasjon i samsvar med de etiske reglene for pressen. Enkeltutsagn ligger under enhver omstendighet innenfor pressens rom for feilskjær og overdrivelser.
- (79) Utsagnene om at hendelsen var utslag av rasistiske motivasjoner, er "value judgments" som er beskyttet av ytringsfriheten. Sannheten av disse kan ikke etterprøves. Lagmannsrettens inngrep i ytringsfriheten er ikke i tråd med praksis fra EMD hvor utsagn om motivasjon/hensikt og negative karakteristikker nyter et sterkt vern. Langt på vei var utsagnene også ledd i en debatt om institusjonell rasisme.
- (80) Lagmannsretten tar uansett feil når den legger til grunn at det ikke forelå faktisk grunnlag for å hevde at det forelå rasistisk motivasjon hos ambulanspersonellet. Ytringene hadde tilstrekkelig basis i de objektive fakta.
- (81) De etterfølgende vedtak i Statens helsetilsyn og Likestillings- og diskrimineringsnemnda, samt frifinnelsen av A i straffesaken mot ham, er uten betydning. De bygger på særlige beviskrav som ikke kan gjelde ved formidling av saker med offentlig interesse.
- (82) Dersom Høyesterett skulle komme til at vilkårene for å ilegge oppreisningserstatning er oppfylt, gjøres det gjeldende at den utmålte erstatningen er for høy. Det vises særlig til at

A alvorlig har tilsidesatt sine plikter som ambulansesjåfør, og at Dagbladet klart var berettiget til å dekke saken bredt, herunder å publisere rasismepåstander som fremkom i den offentlige debatten. As plager i ettertid skyldes også en rekke andre forhold enn Dagbladets dekning av saken.

(83) AS Dagbladet har nedlagt slik påstand:

- "1. AS Dagbladet frifinnes.**
- 2. AS Dagbladet tilkjennes saksomkostninger for tingretten, lagmannsretten og Høyesterett."**

(84) Ankemotparten – A – har i det vesentlige anført:

(85) Vilkårene for oppreisning etter skadeserstatningsloven § 3-6 er oppfylt. Dagbladets dekning omfattes av gjerningsbeskrivelsen i straffeloven §§ 246 og 247, og ærekrenkelsene er rettstridige.

(86) Lagmannsretten har foretatt en korrekt vurdering av de fremsatte beskyldningene. De ble fremsatt uten tilstrekkelig grunnlag i faktum. Lagmannsretten har imidlertid uriktig kommet til at grensen for avisens rettmessige dekning må trekkes 16. august 2007. Det gjøres gjeldende at Dagbladets dekning i sin helhet ikke er tilstrekkelig aktsom og balansert, og at den var ærekrenkende og rettsstridig. Som lagmannsretten er inne på, er fremstillingen av ambulansesjåførenes versjon 16. august en forvrengning som var ødeleggende for de to.

(87) De publiserte beskyldningene er alvorlige, og pasientbehandlingen ble fremstilt som dramatisk mye verre enn hva som faktisk var tilfellet. Oppslagene inneholder ærekrenkende karakteristikk av A. Dette gjelder påstander om at ambulansesjåføren etterlot B uten at han ble undersøkt til tross for at han hadde "tisset på seg", som er en klar indikasjon på alvorlig hodeskade, at A forlot B til tross for at han så B ligge bevisstløs og livløs da ambulansen forlot stedet og at ambulansesjåføren forsto at han var alvorlig hodeskadet. Påstandene er uriktige, og tilsynsmyndighetenes kritikk av ambulansesjåføren gir ikke grunnlag for dem.

(88) Dagbladets fremstilling var under enhver omstendighet ensidig og ubalansert. Selv om saken hadde stor allmenn interesse og A er en offentlig tjenestemann, kan han ikke likestilles med politikere når det gjelder personvern.

(89) Det er feil at A ikke ble identifisert utover en engere krets. Det følger av EMDs praksis at presseomtale uten navn og bilde ikke hindrer identifisering.

(90) Selv om A ikke kommenterte saken, hindrer ikke dette at avisen kan dømmes for manglende faktisk dekning for sin fremstilling. Manglende tilsvar fra A skyldtes at han var underlagt taushetsplikt, og at han umiddelbart etter hendelsen ble pålagt munnkurv av arbeidsgiveren.

(91) Statene nyter en skjønnsmargin når personvernet skal avveies mot yttingsfriheten. Lagmannsrettens dom ligger innenfor denne marginen.

- (92) Også rasismebeskyldningene – at As handling var rasistisk motivert – er faktiske utsagn. Dagbladet hadde ikke dekning for å beskyldte A for rasisme. Statens helsetilsyn og Statens helsepersonellnemnd konkluderte da også med at det ikke forelå tilstrekkelige holdepunkter for rasisme.
- (93) Dersom Høyesterett likevel skulle komme til at rasismevurderinger er verdiutsagn, gjøres det gjeldende at lagmannsretten korrekt har lagt til grunn at disse mangler tilstrekkelig grunnlag i faktum. Dagbladet var ikke i aktsom god tro ved fremsettelsen av rasismepåstanden i leder og kommentarer. Kravet til faktisk belegg varierer med beskyldningenes grovhet og preg av verdivurdering. Beskyldningene om rasistisk motivasjon er i følge EMDs praksis meget alvorlige og stigmatiserende påstander. Det må stilles høye krav til avisens aktsomhet og faktiske grunnlag ved publisering av påstander om rasisme. Under ingen omstendighet sto dekningen i forhold til As tjenesteforsømmelse.
- (94) Det gjøres gjeldende at den utmålte erstatning er for lav.
- (95) A har nedlagt slik påstand:

"I relasjon til anke over dom:

1. AS Dagbladet v/styrelederen betaler A oppreisning etter rettens skjønn.
2. Anke over lagmannsrettens domsslutning pkt 2 og 3 forkastes.
3. A/det offentlige tilkjennes sakskostnader for Høyesterett.

I relasjon til anke over tilleggsdom:

1. Anken forkastes.
2. A/det offentlig tilkjennes sakskostnader for Høyesterett."

- (96) *Mitt syn på saken*
- (97) Vilkårene for å ilegge oppreisning etter en påstått ærekrenkelse fremgår av skadeserstatningsloven § 3-6. Bestemmelsens første ledd lyder:
- "Den som har krenket en annens ære eller privatlivets fred, skal, såfremt han har vist uaktsomhet eller vilkårene for straff er til stede, yte erstatning for den lidte skade og slik erstatning for tap i fremtidig erverv som retten under hensyn til den utviste skyld og forholdene ellers finner rimelig. Han kan også pålegges å betale slik erstatning (oppreisning) for skade av ikke økonomisk art som retten finner rimelig."**
- (98) Andre ledd bestemmer blant annet at når krenkingen skjer i trykt skrift, kan eier eller utgiver pålegges å betale slik oppreisning som retten finner rimelig.
- (99) Etter første ledd kreves at noen har "krenket en annens ære". I dette ligger at gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 246 eller § 247 objektivt sett må være oppfylt. Det er for lengst slått fast i rettspraksis at det er et vilkår at utsagnene er rettstridige, og dette begrepet har samme innhold i forhold til oppreisning som det har i forhold til straff, jf. Rt. 2003 side 1190 Minnefond avsnitt 53.

- (100) Det sentrale blir da en tolkning av ytringen og vurderingen av om den er rettsstridig.
- (101) Idømmelse av oppreisning regnes klart som et inngrep i ytringsfriheten etter EMK artikkel 10. I norsk rett vurderes forholdet til EMK som et ledd i rettsstridsvurderingen. Dette innebærer at EMDs og Høyesteretts praksis i tilknytning til dette spørsmålet er de primære rettskilder når man skal ta stilling til hvilke ærekrenkende utsagn som er omfattet av ytringsfriheten, jf. EMK artikkel 10 og menneskerettsloven § 2 nr. 1, jf. § 3.
- (102) EMK artikkel 10 nr. 1 fastslår at "[e]veryone has the right to freedom of expression". Etter artikkel 10 nr. 2 kan statene begrense denne retten for å beskytte "the reputation or rights of others". Dersom inngrepet skal være konvensjonsmessig, må det være foreskrevet i lov, og være nødvendig i et demokratisk samfunn, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 161 og Rt. 2005 side 1677 avsnitt 63.
- (103) Ikke bare ytringsfriheten er vernet av EMK. Etter artikkel 8 er også den enkeltes ære vernet. Disse to menneskerettighetene må derfor balanseres mot hverandre. Om denne avveiningen heter det i dommen Delfi mot Estland av 10. oktober 2013 avsnitt 81:

"When examining whether there is a need for an interference with freedom of expression in a democratic society in the interests of the 'protection of the reputation or rights of others', the Court may be required to ascertain whether the domestic authorities have struck a fair balance when protecting two values guaranteed by the Convention which may come into conflict with each other in certain cases, namely on the one hand freedom of expression protected by article 10, and on the other the right to respect for private life enshrined in article 8"

- (104) I Rt. 2003 side 928 Tønsberg Blad AS har Høyesterett i avsnitt 44 uttalt seg generelt om hvilke momenter som er relevante i rettsstridsvurderingen. Dommen er avsagt under dissens (4–1), men det var ikke uenighet om de generelle kriteriene. På vegne av flertallet uttaler førstvoterende:

" ... ved den konkrete avveiningen må foretas en vurdering etter flere kriterier. Av disse finner jeg grunn til å fremheve graden av allmenn interesse, beskyldningens karakter, derunder om beskyldningen klassifiseres som 'value judgment' eller 'factual statement', om den retter seg mot offentlig person eller privatperson, samt graden av aktsomhet, derunder om og eventuelt i hvilken utstrekning media på publiseringstidspunktet hadde holdepunkter i faktum for at påstanden var sann. Generelt vil ytringen ha et sterkt vern dersom den gjelder forhold av allmenn interesse, verdivurderinger, videreformidling, offentlig person, og det foreligger sterke holdepunkter for at påstanden var sann. Motsatt: Gjelder saken beskjeden allmenn interesse, faktapåstander, egen fremsettelse, privatperson, og det foreligger svake holdepunkter for at påstanden var sann, har ytringen et mindre sterkt vern."

- (105) Dommen ble påklaget til EMD som ved dom 1. mars 2007 kom til at den innebar en krenkelse av EMK artikkel 10 nr. 1. EMD hadde imidlertid ingen innvendinger mot de vurderingskriterier Høyesterett hadde oppstilt.
- (106) Debatten om det offentlige helsevesenet – herunder at folk får forsvarlig behandling og at de blir likebehandlet uavhengig av rase og personlige forhold – har stor allmenn interesse, og avisens dekning i saken her ligger således i det sentrale kjerneområdet for hva som er vernet av ytringsfriheten. EMD har understreket betydningen av at pressen ikke pålegges unødige skranker i sin rolle som "public watchdog", jf. blant annet EMDs storkammerdom 20. mai 1999 saken om Bladet Tromsø mfl. mot Norge avsnitt 59.

- (107) Det klare utgangspunktet er altså at inngrep i ytringsfriheten krever sterke grunner. I EMDs dom 2. mai 2000 om Bergens Tidende mfl. mot Norge heter det i avsnitt 48:

"According to the Court's well-established case-law, freedom of expression constitutes one of the essential foundations of a democratic society and one of the basic conditions for its progress and each individual's self-fulfilment. Subject to paragraph 2 of Article 10, it is applicable not only to 'information' or 'ideas' that are favourably received or regarded as inoffensive or as a matter of indifference, but also those that offend, shock or disturb. Such are the demands of pluralism, tolerance and broadmindedness, without which there is no 'democratic society'. This freedom is subject to the exceptions set out in Article 10 § 2, which must, however, be construed strictly. The need for any restrictions must be established convincingly."

- (108) I avsnitt 49 uttaler domstolen om pressens rolle i et demokratisk samfunn:

"The Court further recalls the essential function the press fulfills in a democratic society. Although the press must not overstep certain bounds, particularly as regards the reputation and rights of others and the need to prevent the disclosure of confidential information, its duty is nevertheless to impart – in a manner consistent with its obligations and responsibilities – information and ideas on all matters of public interest ... In addition the Court is mindful of the fact that journalistic freedom also covers possible recourse to a degree of exaggeration, or even provocation ... In cases such as the present one, the national margin of appreciation is circumscribed by the interest of a democratic society in enabling the press to exercise its vital role of 'public watchdog' by imparting information of serious public concern ... "

- (109) Den foreliggende saken gjelder grove beskyldninger mot en offentlig tjenestemann om graverende og diskriminerende pasientbehandling. Dette skjerper kravet til det faktiske grunnlaget disse bygger på. For at avisens fremstilling skal være vernet av ytringsfriheten, må journalisten ha handlet "in good faith in order to provide accurate and reliable information in accordance with the ethics of journalism", jf. storkammerdommen om Bladet Tromsø mfl. mot Norge av 20. mai 1999 avsnitt 65.

- (110) Det er reist spørsmål om beviskravene for faktum i det publiserte materialet. Utgangspunktet må være at det gjelder et krav om alminnelig sannsynlighetsovervekt. Jeg nevner også at terskelen for å akseptere viderefremføring av utsagn er lavere enn når avisen publiserer egne oppfatninger i kommentarer og ledere, jf. EMDs storkammerdom 23. september 1994 i saken Jersild mot Danmark avsnitt 35.

- (111) I EMDs praksis skilles det mellom faktapåstander og verdivurderinger, jf. Lingens mot Østerrike av 8. juli 1986 avsnitt 46. I dom 26. november 2013 om Blaja News mot Polen oppsummeres denne praksis slik i avsnitt 52:

"In its practice the Court has distinguished between statements of facts and value judgments. While the existence of facts can be demonstrated, the truth of value judgments is not susceptible of proof. Where a statement amounts to a value judgment, the proportionality of the interference may depend on whether or not there exists a sufficient factual basis for the impugned statement, since even a value judgment may be excessive if it has no factual basis to support it ... The more serious such an allegation, the more solid the factual basis has to be ..."

- (112) Det som fremkommer her, er helt i tråd med norsk rettspraksis, jf. blant annet Rt. 2002 side 764 Nordlandsposten på side 775. I denne dommen er det uttalt at det kan være glidende overganger mellom faktiske påstander og verdivurderinger, og at kravet til

bevismessig belegg vil avhenge av grovheten av beskyldningen og graden av verddivurderinger. Jo mer konkret og presis beskyldningen er, desto mer må kreves av faktisk belegg.

- (113) *Beskyldningene om uforsvarlig pasientbehandling*
- (114) Jeg behandler først Dagbladets ulike beskyldninger om uforsvarlig pasientbehandling, som alle er faktapåstander. Spørsmålet om utsagnene har dekning i faktum, faller langt på vei sammen med rettsstridsvurderingen, jf. også straffeloven § 249 nr. 1, jf. nr. 2.
- (115) Utsagnene skal tolkes i lys av hvordan en ordinær leser vil oppfatte dem, jf. blant annet EMDs dom 16. desember 2010 i saken Ovchinnikov mot Russland avsnitt 53. Det sentrale er det omstridte utsagnet og konteksten det er publisert i, jf. EMDs dom 1. mars 2007 i saken Tønsberg Blad AS mfl. mot Norge avsnitt 90. Utsagnene må imidlertid også vurderes på bakgrunn av avisens samlede dekning, jf. storkammerdommen 20. mai 1999 om Bladet Tromsø mfl. mot Norge avsnitt 63 og Rt. 2002 side 764 Nordlandsposten på side 771.
- (116) Det er på det rene at Dagbladet gjentatte ganger skrev at B hadde "*tisset på seg*", og at dette var årsaken til at han ikke ble tatt med i ambulansen. Påstanden ble videreformidlet etter vitneutsagn de første dagene, men ble også hevdet av Dagbladet selv i en kommentar på forsiden 16. august 2007 og flere ganger i faktabokser. Gjengivelsen i avisens faktabokser må imidlertid også oppfattes som uttrykk for hva vitnene mente å ha sett.
- (117) Om Dagbladets dekning av denne påstanden heter det i lagmannsrettens dom:
- "I Dagbladets første nyhetsreportasje om hendelsen den 7. august 2007, ble øyenvitnet F sitert slik 'han var helt i ørska, og greide ikke å holde på urinen'. I artikkelen 8. august 2007 sier Abid Q Raja at 'han her har tisset på seg fordi han ble slått bevisstløs'. I en kommentar av Trude Ringheim 9. august brukes formuleringen 'tisset på seg'. Samme dag, i en faktaboks tilknyttet et nyhetsoppslag er følgende inntatt; 'B er helt i ørska, men blir hjulpet på bena og må tisse. Noe kommer på ambulansen og litt kommer også på skoen til en av de to i ambulanspersonalet'. I faktaboksen som så følger Dagbladets dekning i de påfølgende dagene er det formuleringen 'I følge øyenvitner skal de ha nektet å ta ham med seg fordi han hadde tisset på seg' som benyttes. Formuleringen 'tisset på seg' trykkes i alt i åtte faktabokser i den løpende dekningen, og påstanden trykkes på Dagbladets forside 16. august."**
- (118) Dette er – slik jeg ser det – en riktig og dekkende sammenfatning av oppslagene. Jeg er også enig med lagmannsretten i at formuleringen "*tisset på seg*" er uttrykk for en ufrivillig og ukontrollert vannlating i klærne. Dette er det sentrale meningsinnholdet, selv om formuleringen er en upresis gjengivelse av det som faktisk skjedde.
- (119) Ambulansepersonellet oppfattet vannlatingen som viljestyrt. Dette er gjengitt i Dagbladets artikkel 16. august 2007. Vitner som var til stede i parken, oppfattet det på sin side slik at vannlatingen ikke var viljebestemt.
- (120) Vurdert isolert ville påstanden om at B hadde tisset på seg, ikke utgjøre en ærekrenkelse. Men påstanden om at dette var grunnen til at han ikke ble tatt med ambulansen, etterlater inntrykk hos en alminnelig leser om at det fremsettes en beskyldning om uforsvarlig pasientbehandling, jf. straffeloven § 247. Spørsmålet blir da om Dagbladet hadde tilstrekkelig dekning for påstanden om at vannlatingen var ufrivillig.

- (121) Professor emeritus dr. med. Knut Wester har i sin skriftlige forklaring for Høyesterett uttalt:

"På YUS ble det konstatert at pasienten hadde knusningsskader i hjernevevet og et akutt subduralt hematom som begge affiserte pannelappene, særlig den venstre. Det er etter min vurdering overveiende sannsynlig at disse hjerneskadene er årsaken til at pasienten urinerte på ambulanspersonellet og således fremsto som aggressiv.

Ufrivillig urinavgang er en sterk indikasjon på hjerneskade."

- (122) Hans oppfatning har støtte i vedtak i Statens Helsepersonellnemnd 27. januar 2009, der det fremgår at urinering av en nylig skadet pasient etter nemndens oppfatning burde økt ambulanspersonellets aktsomhet i forhold til vurderingen av om pasienten kunne ha en alvorlig hodeskade.
- (123) Selv om det må stilles strengere krav til faktisk dekning når påstanden fremsettes i avisens kommentarer enn ved videreformidling av vitneutsagnene, er jeg etter en samlet vurdering kommet til at Dagbladet hadde tilstrekkelig faktisk dekning for utsagnet om at ambulanspersonellet hadde forlatt B fordi han hadde "tisset på seg".
- (124) A har videre hevdet at Dagbladet har beskyldt ambulanspersonellet for å ha forlatt B til tross for at de så at B lå livløs eller bevisstløs på bakken.
- (125) Beskyldningene om at ambulanspersonellet har forlatt en pasient livløs eller bevisstløs på bakken, vil for en alminnelig leser fremstå som beskyldninger om graverende pasientbehandling, og omfattes klart av straffeloven § 246 og § 247.
- (126) I Haddy J. Njies kommentar i Dagbladet 11. august 2007 blir det uttalt at B lå livløs på bakken, og at ambulanspersonellet ikke undersøkte ham. Det fremgikk også at politiet ikke fraktet ham til legevakten. En alminnelig leser vil oppfatte dette slik at A forlot B til tross for at han lå livløs på bakken.
- (127) Selv om det av artikkelen 7. august fremkommer at B kom seg på bena, formidler kommentarartikkelen 11. august 2007 sammenholdt med bildebruken i flere oppslag som viser B liggende på bakken, inntrykket av at ambulanspersonellet forlot B liggende livløs på bakken.
- (128) Lagmannsretten har funnet det bevist at det ikke var riktig at B lå livløs eller bevisstløs på bakken da ambulansesjåførene forlot Xparken, og at det heller "ikke [var] holdepunkter for å hevde at A eller C så eller oppfattet at B ble lagt ned på bakken da de dro fra parken". Det er ikke fremkommet noe for Høyesterett som endrer dette.
- (129) Utsagnene om at ambulanspersonellet forlot B liggende livløs eller bevisstløs på bakken, er et enkeltstående punkt i Dagbladets samlede dekning av ambulansesaken. Etter min oppfatning må beskyldningen aksepteres som en overdrivelse som ligger innenfor innenfor rammen av "journalistic freedom", jf. EMDs dom 2. mai 2000 om Bergens Tidende mfl. mot Norge avsnitt 49. Beskyldningen er således beskyttet av ytringsfriheten.
- (130) Videre har ankemotparten anført at Dagbladet har beskyldt ambulanspersonellet for ikke å ha undersøkt B i parken, og at dette er en ærekrenkelse. Jeg er enig i at en uriktig

påstand om at en ambulansesjåfør ikke har undersøkt en pasient før han beslutter ikke å ta ham med i ambulansen, objektivt sett er en ærekrenkelse etter straffeloven §§ 246 og 247.

(131) Dagbladets dekning av denne påstanden er gjengitt slik i lagmannsrettens dom:

"Påstanden om at B ikke ble undersøkt, ble publisert både i Aftenposten.no og VG Nett samme dag som hendelsen, og begge nettavisene refererte øyenvitner på stedet. NTB gjenga dagen etter, 7. august, Ds utsagn om at 'ambulansespersonellet skal så vidt ha snakket med mannen, uten å ha gjennomført noen undersøkelser'. Dagbladet skrev 9. august i sin faktaboks at Y sykehus hevder det ble foretatt de nødvendige undersøkelser av B, mens D hevder at det ikke ble gjort noen undersøkelser. Seksjonsoverlege E ble i artikkel samme dag referert dithen at ambulansespersonellet undersøkte pasienten i henhold til avdelingens skriftlige prosedyrer før de forlot parken, ved at de blant annet undersøkte for åndedrett, våkenhet og bevegelse i ekstremiteter. Dagbladet videreformidlet 10. august Ds uttalelse om at 'Alle vi som sto der så at de ikke gjorde noen undersøkelser av mannen min'. Haddy JNjie hadde 11. august en kommentar hvor hun formulerte følgende: 'Han som ligger livløs mens ambulansespersonellet ikke undersøker ham'. I en leder skrevet 14. august ble det påstått at B verken ble 'undersøkt eller hjulpet', og i en artikkel 16. august er følgende skrevet: 'De to ambulansesansatte hevder at de foretok de nødvendige medisinske undersøkelser av B på åstedet, men dette avvises av flere vitner – blant andre sykepleiere som var til stede i parken'."

(132) I artiklene, med unntak for lederen 14. august 2007 og Haddy J. Nies kommentar 11. august, dreide det seg om videreformidling av øyenvitners beskrivelse av at det ikke ble foretatt undersøkelse, inkludert sitat fra et tilstedeværende vitne som var sykepleier.

(133) Påstanden om at B ikke ble undersøkt, er ikke korrekt. Jeg viser til Statens helsepersonellnemnds vedtak 27. januar 2009, der det ble lagt til grunn at det ble foretatt de undersøkelser som fremgår av ambulansesjournalen 6. august 2007 og til min fremstilling innledningsvis av sakens bakgrunn.

(134) Dagbladet er for så vidt enig i at Statens helsepersonellnemnds oppsummerende vurderinger må legges til grunn, men hevder at denne underbygger beskyldningen om manglende undersøkelse, og at Dagbladet derfor på publiseringstidspunktet hadde godt faktisk grunnlag for beskyldningen.

(135) Jeg tillegger det vekt at Dagbladet bygget på flere vitneutsagn, at det fremgår av Statens helsepersonellnemnds vedtak at ingen vitner hadde sett at B ble undersøkt, og at denne må ha blitt gjennomført i løpet av svært kort tid. Det har etter mitt syn også en viss betydning at enkelte av vitnene hadde helsefaglig bakgrunn.

(136) I konklusjonen uttaler Statens helsepersonellnemnd:

"Viktig informasjon for å klarlegge skadens omfang vil være opplysninger om skadeforløpet og sykehistorie fra de tilstedeværende i parken sammen med en klinisk undersøkelse av pasienten.

Etter nemndas vurdering har ambulansespersonellet ikke innhentet relevant informasjon fra de tilstedeværende i parken som kunne være av vesentlig betydning ved klassifisering av hodeskaden og således også viktig ved vurderingen av videre tiltak. Det er videre knyttet stor usikkerhet til om det ble foretatt tilstrekkelig undersøkelser av pasienten. Enkelte observasjoner og vurderinger har nemnda lagt til grunn ikke er foretatt.

Samlet har nemnda kommet til at de innledende undersøkelsene og vurderingene har vært mangelfulle og svekket grunnlaget for å danne seg et riktig bilde av pasientens tilstand. Dette er alvorlig da en innledende undersøkelse skal klarlegge eventuell svikt i livsviktige funksjoner. Det foreligger, slik nemnda har sett det, brudd på kravet til faglig forsvarlighet i helsepersonelloven § 4."

(137) Det fremkommer av operativ og medisinsk prosedyre for helsepersonell (MOM) at når en pasient etterlates på stedet, skal det foretas en komplett undersøkelse, og alle avtaler vedrørende videre oppfølging av pasienten skal skje via AMK om mulig. Navn på personer det inn gås avtale med – eksempelvis annet helsepersonell – skal dokumenteres i journalen. Dette ble ikke gjort.

(138) I artikkel 16. august hadde Dagbladet blitt kjent med ambulansesjåførenes egne rapporter og ambulansjournalen. Fra artikkelen hitsettes:

"- Jeg føler at vi gjorde en god vurdering av pasienten og at ingenting tilsa at mannen burde bli innlagt direkte på Y, har en av dem – etter det Dagbladet kjenner til – ytret under den pågående granskingen.

I stedet oppfattet de B som en beruset mann, som med vilje urinerte på dem selv og på ambulans bilen. Men ambulanspersonellet skal ikke ha hatt en forhistorie på ham.

- Det får være grenser for hva vi skal finne oss i. Mannen virker ruset på stoff, har de sagt.

Selv etter å ha blitt konfrontert med Bs alvorlige tilstand lenge etter hendelsen, sier en av ambulansesjåførene at han ikke ville handlet annerledes i saken som har rystet hele landet.

- Jeg vil ikke under noen omstendighet beklage min beslutning, har en av ambulansfolkene sagt.

Mannen understreker likevel at han er lei seg for at Bs hjerneblødning ikke ble oppdaget tidligere."

(139) Påstanden om at B ikke ble undersøkt, er uriktig, men jeg finner det likevel klart at undersøkelsen var meget kortfattet og mangelfull. På denne bakgrunn mener jeg at også denne beskyldingen må aksepteres innenfor marginene for overdrivelser.

(140) Selv om beskyldningene om graverende pasientbehandling enkeltvis er vernet innenfor rammen av feilskjær og overdrivelser, kan det tenkes at de etter *en samlet bedømmelse* likevel ikke har vern.

(141) Dagbladets kritikk av A var massiv og meget belastende for ham. Y universitetssykehus' pressekonferanse 8. august førte nærmest til en eksplosjon i mediedekningen, jf. daværende generalsekretær i Norsk Redaktørforening, Nils. E. Øys "Medieetisk vurdering av Dagbladets dekning av ambulansesaken i Xparken 6. august 2007" av 16. januar 2013. Det kom en rekke kritiske uttalelser – særlig fra øyenvitner i parken – til sykehusets uttalelser.

(142) Disse sterke reaksjonene førte til Dagbladets førsteside den 9. august 2007, som var den tredje dagen med dekning av hendelsen. Dagbladet benyttet en uttalelse fra et øyenvitne som var sykepleier, som et forstørret sitat i overskriften på førstesiden, som lød:

"Sykepleier reagerer på Ys forklaringer: – LØGN og fanteri. B (37) kjemper i respirator."

- (143) Uttalelsen gjenfinnes på side 7 i avisen under overskriften "Fastholder rasismeanklager" der vitnet, sykepleier N, er sitert på følgende som karakteristikk av Y universitetssykehus' forklaring:
- "-Løgn og fanteri. De sa 'bare la ham ligge der å sprelle. Det gjør ikke noe', sier N til TV2."**
- (144) Dette er altså en ren videreformidling av Ns uttalelse, som hun allerede hadde gitt til TV2.
- (145) Dagbladets dekning 9. august 2007 inneholdt det sentrale i sykehusledelsens uttalelser, vitneutsagn fra folk som var til stede i parken og pårørendes reaksjoner.
- (146) Den 9. august brakte Dagbladet en kommentar av Trude Ringheim med overskriften "Hvem er svinet her?". Denne overskriften må ses på bakgrunn av at C kalte B "din gris" og "din tulling", og at A uttalte at "toget har gått for denne herremannen".
- (147) I den samlede vurderingen må det da få betydning at ambulansemennenes språkbruk var en del av grunnlaget for de sterke reaksjonene som kom.
- (148) Både Y universitetssykehus og ambulansesjåførene ble gitt adgang til kontradiksjon ved at Dagbladet flere ganger forsøkte å få deres reaksjon på hendelsen. I artiklene 8. og 16. august ble det vist til uttalelser fra Y universitetssykehus, og i artikkelen 16. august var det, som nevnt, også sitert fra ambulansepersonellets interne rapporter.
- (149) Ankemotparten gjør gjeldende at vinklingen og bildebruken – særlig oppslaget 16. august med forsiden og den dobbeltsidige artikkelen inne i avisen, hvor det vises til at dette er ambulansesjåførenes historie – var en ensidig fremstilling som ødela for de to sjåførene. Deler av As forklaring var dessuten utelatt.
- (150) Så lenge overskriften ikke inneholder en uriktig beskyldning i seg selv, kan overskriften, bildebruken og den redaksjonelle vinklingen etter min oppfatning ikke tillegges en slik vekt som lagmannsretten har gjort. Ambulansesjåførenes syn er gjengitt inne i avisen. Leses dette i sammenheng uten særlig vektlegging av overskriften og det inntrykk denne etterlater, heller jeg i retning av at Dagbladets dekning 16. august ikke er rettsstridig.
- (151) Sammenfatningsvis mener jeg at Dagbladets dekning av ambulansemennenes behandling av B utvilsomt var belastende for A – ikke minst ved overskrifter og vinkling av stoffet. Det dreide seg imidlertid om det offentliges helsetilbud, og dette har stor allmenn interesse. Det som ble uttalt om pasientbehandlingen, var langt på vei riktig, og i stor utstrekning dreide det seg om formidling av vitneutsagn. Sykehuset og ambulansepersonellet ble også gitt anledning til å komme til orde.
- (152) Min konklusjon er at beskyldningene om uforsvarlig pasientbehandling ligger innenfor det som er vernet av ytringsfriheten.
- (153) *Beskyldningene om rasisme*

- (154) Det gjenstår å ta stilling til beskyldningen om at ambulansepersonellets handlemåte var rasistisk motivert.
- (155) Dagbladet har anført at rasismeanklagene er verdivurderinger om en skjult motivasjon hos ambulansemennene som ikke lar seg motbevise, og som uansett har tilstrekkelig faktisk dekning.
- (156) Verdivurderinger nyter gjennomgående et sterkere vern enn faktapåstander. Grensen mellom verdivurderinger og faktiske utsagn er imidlertid ikke klar, selv om skillet får betydning for hva det skal føres bevis for – faktumbeskyldningens innhold, eller det faktiske grunnlaget for en verdivurdering, jf. oppsummeringen av EMDs praksis i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 161.
- (157) Beskyldinger om rasistisk motivasjon er etter mitt syn i det vesentlige verdivurderinger, men de inneholder likevel elementer av mer faktisk karakter. Som jeg tidligere har vært inne på, er det etter EMDs praksis ikke slik at beskyldninger som klassifiseres som "value judgments" ubetinget vernes av ytringsfriheten. Når utsagnene som her, inneholder klare elementer av faktisk karakter, må "kravet til faktisk bevismessig belegg for krenkende utsagn avhenge – foruten av grovheten av beskyldningene – av graden av verdivurderinger (value judgments) i disse", jf. Rt. 2002 side 764 Nordlandsposten på side 775. Jo mer konkrete og presise beskyldningene er, desto mer må kreves av objektivt faktisk belegg.
- (158) I dette tilfellet gikk Dagbladets beskyldning ut på at ambulansepersonellets behandling var rasistisk motivert. Dette er en konkret beskyldning med et temmelig presist innhold.
- (159) Dagbladets første dekning av saken 7. august 2007 videreformidlet Ds uttalelse om at dette aldri hadde skjedd "[h]vis det var en hvit dame som lå der". Den 8. august benyttet avisen ordet "rasisme" i en underoverskrift og siterte Abid Rajas uttalelse om at dette bare er "toppen av isberget av rasisme".
- (160) Trude Ringheim hadde 9. august en kommentar med overskriften "Hvem er svinet her?", hvor hun tok utgangspunkt i Y universitetssykehus' presseorientering. Hun skriver blant annet at ledelsen på Y ikke fant tegn til rasisme, og konkluderer med at "Ambulansenektelsen i Xparken kan vanskelig oppfattes som noe annet enn et holdningsproblem". Hun trekker videre en parallell til Obiora-saken hvor det ble reist spørsmål om norsk politi har et rasismeproblem.
- (161) Avisen publiserte både 9. og 10. august artikler hvor temaet var rasisme, og som blant som inneholdt uttalelser fra vitnene N og D.
- (162) Den 10. og 15. august hadde Dagbladet oppslag som viste at sentrale politikere hadde engasjert seg i debatten om rasisme, og i artikkelen 15. august refereres det til regjeringens handlingsplan mot rasisme og diskriminering.
- (163) De rasismebeskyldningene som ble publisert før 11. august 2007, var basert på andres utsagn. Lørdag 11. august hadde imidlertid Dagbladets politiske redaktør, Marie Simonsen, en kommentarartikkel med overskriften: "Skrekk og avsky. Denne uke ble vi tvunget til å se det vi ikke ville se ...". Kommentartikkelen var illustrert med bildet av B som lå blødende på bakken i parken, og ved siden av, et bilde av Eivind Reiten.

Simonsens hovedfokus var institusjonell rasisme med utgangspunkt i ambulansesaken. Hun skrev blant annet:

"... fordi vi så det med våre egne øyne, måtte vi reagere.

...

Somaliske menn er trolig så langt ned på det norske samfunnets hakkeorden som du kan komme, og det ambulansespersonellet så da de kom til parken, var en somalisk mann. ...

Nederst på rangstigen ...

... Hadde Eivind Reiten ligget blodig og forslått i Hydroparken, ville selvfølgelig ingen ambulanse kjørt fra ham.

...

Sinnet har vendt seg mot ambulansespersonalet. Det er forståelig. Men det er en bekvem forklaring å legge skylda på enkeltindivider i velferdsstatens førstelinje.

...

Tragedien i Xparken sjokkerte tilskuerne og de aller fleste nordmenn, fordi vi plutselig ble konfrontert med noe vi ikke ønsket å se. Det var rasismens stygge og ubarmhjertige konsekvens. Det var resultatet av et menneskesyn, hvor noen er mindre verd enn andre. Men det begynte ikke med B, og det slutter ikke med ham."

- (164) Her gikk Dagbladet over fra å formidle andres beskyldninger om rasisme, til selv å konkludere i det konkrete saksforholdet.
- (165) Rasismebeskyldningene ble gjentatt – ikke like direkte – i en kommentar av Haddy J. Njie samme dato og noen dager senere i Dagbladets leder 14. august. I lederen ble det uttalt at:

"Det er nesten som om det skulle vært brannmenn som ikke gadd slukke en brann fordi det bodde uønskede personer i gården."

- (166) Kommentarartiklene 11. august 2007 og lederartikkelen 14. august kan ikke oppfattes annerledes enn at avisen konkluderte med at hendelsen i Xparken var rasistisk motivert. Dette inntrykket forsterkes om man ser på avisens samlede dekning hvor rasismeanklagene hele tiden var det sentrale fokus, blant annet igjen i artikkelen 16. august. Det konkrete saksforholdet sto i fokus, selv om det dannet grunnlag for en debatt om institusjonell rasisme.
- (167) Etter det som er opplyst, må det legges til grunn at ambulansespersonellet først hadde tenkt å ta med B i ambulansen. Jeg viser her til min redegjørelse for sakens bakgrunn. Det er ikke bestridt at C hjalp B på bena og støttet ham mot ambulansen som hadde åpen dør til pasientkupéen, men at ambulansesmennene som følge av urineringen besluttet å etterlate B i parken. Det er klart at ambulansespersonellets vurdering av at urineringen var viljestyrt, var uriktig, og at de uansett som profesjonelle helsearbeidere ikke skulle latt seg provosere. Men etter min mening er det ikke holdepunkter for at deres kritikkverdige oppførsel var rasistisk motivert.
- (168) Det var flere vitner som hevdet at det dreide seg om rasisme, men ingen av dem kunne vise til objektive holdepunkter for en slik påstand utover det faktum at B var en mørkhudet mann som opprinnelig kom fra Somalia. Ingen av vitnene fortalte om språkbruk som indikerte rasisme. Det kom heller ikke senere frem noe som kunne bekrefte at handlingen var rasistisk motivert. I artikkelen 16. august ble ambulansespersonellets egne forklaringer referert, og der fremgår det tvert om at de

oppfattet B som beruset, og at urineringen var viljestyrt. Heller ikke Statens helsepersonellnemnd i vedtak 27. januar 2009 fant holdepunkter for at ambulansepersonellets opptreden var rasistisk motivert.

- (169) Det ble på bakgrunn av hendelsen i Xparken reist en offentlig debatt om skjult rasisme i helsevesenet, hvor også en rekke politikere deltok. Avisens videreformidling av vitners oppfatning om at handlingen var rasistisk motivert, er som utgangspunkt sterkt vernet av ytringsfriheten. Dette vernet forsterkes ytterligere ved at dekningen bidro til en offentlig debatt om et viktig samfunnsspørsmål som har stor offentlig interesse. Det er naturlig at journalister velger enkeltsaker som illustrasjon på generelle samfunnsproblemer, jf. EMDs dom 16. november 2004 i saken Selistö mot Finland avsnitt 52.
- (170) Som jeg har vært inne på, ga Dagbladet Y universitetssykehus og ambulansepersonellet adgang til å kommentere saken.
- (171) På denne bakgrunn er jeg kommet til at Dagbladet hadde tilstrekkelig faktisk grunnlag for å referere vitners rasismebeskyldinger.
- (172) Rasismebeskyldningene som ble fremsatt i kommentarartiklene 11. august 2007 og lederartikkelen 14. august, er derimot etter mitt syn ikke vernet. Det dreide seg om alvorlige beskyldninger med et presist innhold som ikke hadde holdepunkter i objektive fakta, og Dagbladet kan ikke sees å ha vært i god tro ved publiseringen av disse.
- (173) Dekningen gjelder riktignok offentlige tjenestemenns handlinger, og dette tilsier at A må tåle mer enn en privatperson. Men han hadde en underordnet stilling, og rammene for kritikk av ham kan ikke være like vide som for eksempelvis ved kritikk av politikere.
- (174) Dagbladet hevder at bruk av sladdete bilder og andre indirekte identifiserende opplysninger normalt er beskyttet av EMK artikkel 10.
- (175) Det er på det rene at Dagbladet ikke oppga navn på ambulansesjåførene, og at bildet av dem som ble benyttet i oppslaget 16. august 2007 var sladdet. Bildet viste imidlertid tydelig As kroppsholdning, og arbeidssted og bilnummer fremgikk av den avbildete ambulansen. Den 14. august hadde Dagbladet dessuten publisert opplysningen om at en av ambulansemennene skulle ha dratt på FN-oppdrag til Bosnia-Hercegovina, og samme opplysning ble gjentatt i faktaboks 18. august. I en artikkel 25. august ble det i tillegg vist til en bok A hadde bidratt til. Det kan heller ikke frita Dagbladet at TV2 allerede hadde vist bilde av ham.
- (176) Oppslagene i Dagbladet var samlet sett egnet til å identifisere A for en større krets, jf. EMDs dom 9. april 2009 i saken om A mot Norge avsnitt 70. Den omstridte mediedekningen var da slik at den direkte påvirket As rett til privatliv, jf. EMK artikkel 8.
- (177) Selv om denne saken åpnet for en offentlig debatt om et viktig samfunnsspørsmål, er jeg etter en samlet vurdering kommet til at fremsettelsen av rasismepåstander i avisens kommentarer og lederen 14. august er så alvorlige at de ikke er beskyttet etter EMK artikkel 10. Beskyldningene, som ble gjentatt flere ganger, sto ikke i forhold til de feilene som ble begått, A ble identifisert for en videre krets, og avisen handlet ikke i aktsom god tro når den i sine kommentarer og leder ikke tok noen form for forbehold om riktigheten av de anklagene som ble fremsatt. Å konkludere slik Dagbladet gjorde, kan heller ikke

sees som et nødvendig element for å fremme debatten. Som det er vist til i avsnitt 47 i dom 3. desember 2013 i saken Ungváry og Irodalom KFT. mot Ungarn, må fokus være om omtalen "is in the interest of the public and not whether the public might be interested in reading it".

- (178) Jeg er på denne bakgrunn kommet til at vilkårene i skadeserstatningsloven § 3-6 første og andre ledd er oppfylt.
- (179) A er i lagmannsretten tilkjent 200 000 kroner i oppreisning. Den ankende part har gjort gjeldende at beløpet er for høyt. Ankemotparten har på sin side fastholdt at Høyesterett må stå fritt til å utmåle en høyere erstatning enn det A ble tilkjent i lagmannsretten, og har hevdet at anketilsvaret oppfylder kravet til avledet anke. Det er imidlertid ikke inngitt motanke, og Høyesterett er da bundet av de rammer som er fastsatt for erstatningen i lagmannsrettens dom, jf. tvisteloven § 30-3 første ledd jf. § 29-20.
- (180) Utmålingen skal foretas etter en bred skjønnsmessig vurdering av krenkelsen og partenes forhold. Selv om A selv har bidratt til den situasjonen som oppsto, må det tillegges vekt at Dagbladet fremsatte meget alvorlige beskyldninger mot A, og at disse var ett av bidragene til at han fikk en posttraumatisk stresslidelse.
- (181) Jeg er etter en samlet vurdering kommet til at en oppreisning på 200 000 kroner er passende, selv om jeg har vurdert deler av utsagnene om pasientbehandlingen annerledes enn lagmannsretten.
- (182) Anken fra AS Dagbladet har ikke ført frem. A ble ved lagmannsrettens dom og tilleggsdom tilkjent sakskostnader for tingretten og lagmannsretten. Disse avgjørelsene er jeg enig i. I samsvar med hovedregelen i tvisteloven § 20-2 må AS Dagbladet også pålegges å betale sakskostnader for Høyesterett. Disse fastsettes i henhold til oppgave fra ankemotpartens prosessfullmektig til 1 029 538 kroner inkludert merverdiavgift.
- (183) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Anken forkastes.
 2. I sakskostnader for Høyesterett betaler AS Dagbladet til A 1 029 538 – énmillionogtjuenitusenfemhundreogtrettiåtte – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.
- (184) Dommer **Endresen**: Jeg er kommet til at ingen del av Dagbladets dekning av episoden i Xparken var rettsstridig, og at anken må føre frem.
- (185) Førstvoterende har redegjort utførlig for den avveining av hensynet til personvernet og hensynet til ytringsfriheten som må foretas når disse hensynene står mot en annen. Jeg viser til dette, som jeg er enig i. I det konkrete tilfellet vektlegger jeg imidlertid enkelte hensyn sterkere enn det førstvoterende har gjort, og det må etter mitt syn trekkes inn ytterligere noen hensyn i vurderingen.

- (186) Som det vil fremgå av mitt syn på rettsstridsspørsmålet knyttet til beskyldningene om at ambulanspersonalet opptrådte rasistisk, ser jeg også noe annerledes enn førstvoterende på ulike elementer som inngår i vurderingen av de øvrige beskyldningene i saken. Det er ikke tale om uenighet av prinsipiell karakter, og jeg finner ikke grunn til å utdype mitt syn.
- (187) Jeg viser også for øvrig til førstvoterendes redegjørelse for det faktiske hendelsesforløp, tolkingen av de beskyldninger Dagbladet har fremsatt om rasisme og sammenfatningen av den samlede dekning av saken i Dagbladet i august 2007. Uten at det har avgjørende betydning for mitt syn på rettsstridsspørsmålet, finner jeg grunn til å presisere at det, slik jeg ser det, ikke er grunnlag for å forstå Dagbladets samlede dekning slik at det påstås at ambulanspersonalets atferd var bevisst motivert av at den tilskadekomne var mørkhudet. Jeg viser i denne sammenheng særlig til bruken av rasismebegrepet i offentlige utredninger og i politisk sammenheng, noe jeg straks skal utdype.
- (188) Det er nok enkelte formuleringer i Dagbladets kommentarartikler, som peker ut over dette, og som, isolert sett, fremstår som særlig krenkende. Jeg kommer tilbake til dette. Som førstvoterende har påpekt må det imidlertid skje en avveining av de motstående hensyn basert på avisens samlede dekning i den aktuelle tidsperiode. Min vurdering av avisens samlede dekning er da en noe annen enn den førstvoterende har gitt uttrykk for, og jeg vil i mitt votum fremheve de sider av dekningen som jeg særlig vektlegger.
- (189) Det er utvilsomt riktig, som førstvoterende har fremhevet, at vi i denne saken befinner oss i kjerneområdet for ytringsfriheten. Også innenfor dette området er det imidlertid rom for nyanseringer, og vi er her stillet overfor et samfunnsproblem der pressen har en særlig rolle.
- (190) Det har lenge vært anerkjent at den skjulte rasisme utgjør et avgjørende hinder for en vellykket integrering av nye befolkningsgrupper, og det er begrenset hva som kan oppnås ved lovgivning. Det er et grunnleggende problem at den skjulte rasisme i stor utstrekning er ubevisst, og det ligger allerede i begrepet at det normalt vil være vanskelig i det konkrete tilfellet å godtgjøre at en handling eller unnlattelse er et utslag av rasisme.
- (191) I St.meld. nr. 17 (1996–97), Om innvandring og det flerkulturelle Norge, side 45, heter det i avsnitt 5.1, Innsats mot rasisme og diskriminering:
- "Det norske samfunnet er i stor grad preget av rettferdig fordeling og like muligheter for alle. Det er derfor en viktig oppgave å spre kunnskap om at enkelte faktisk blir diskriminert og utsatt for trakassering på grunn av sin hudfarge, trosbekjennelse eller opprinnelse. Det er først når vi erkjenner problemet at vi kan gjøre noe med det."**
- (192) Med henvisning til FNs rasediskrimineringskonvensjon understrekes det særskilt at en del av problemområdet også er de tilfeller der formålet ikke er diskriminering, men dette likevel er virkningen.
- (193) Den 3. juni 2005 ble diskrimineringsloven vedtatt. Det følger av lovens § 4 at forbudet mot diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge mv. ikke er begrenset til handlinger som har diskriminering som formål, også handlinger som har diskriminerende virkning omfattes av forbudet.
- (194) I Ot.prp. nr. 33 (2004–2005), side 94, er dette begrunnet slik:

"Etter departementets mening er det nødvendig for å få en effektiv lov at det ikke stilles noe krav om diskriminerende hensikt eller motiv. Departementet er enig med utvalget og flere av høringsinstansene i at et krav om diskrimineringshensikt vil gjøre det svært vanskelig å få et effektivt vern, da motiv om å diskriminere ofte holdes skjult eller ikke er til stede."

- (195) Den siste handlingsplanen mot rasisme og diskriminering gjaldt for perioden 2002–2006. Da handlingsplanen ble gitt, understrekte regjeringen at planen spesielt var innrettet mot sentralforvaltningens oppgaver, men at siktemålet var å trekke inn så mange aktører som mulig i arbeidet. Av særlig interesse er påpekningen av at "En taus og uengasjert majoritet vil lett kunne legitimere forskjellsbehandling og dermed bidra til økt diskriminering og rasisme".
- (196) En intern evaluering av gjennomføringen av handlingsplanen ble publisert 9. mars 2007. Det fremheves i evalueringen at handlingsplanen bidro til en bevisstgjøring av rasismens mange ansikter, både i statsforvaltningen og utad. "Forståelsen av begrepet rasisme, der en legger vekt på handlingens konsekvenser (jf. FNs rasediskrimineringskonvensjon) oppfattes i evalueringen som et viktig skritt i retning av å ta offerets ståsted". I tilknytning til spørsmålet om effekt av de ulike tiltak fremheves det:
- "Rasisme og diskriminering vil ikke kunne bekjempes uten at alle har en bevissthet om at dette er et onde som ikke skal finne sted i samfunnet vårt."**
- (197) Det fremgår også klart av evalueringen at departementet er fullt innforstått med at arbeidet ikke er avsluttet. Det som er tema er hvordan arbeidet skal videreføres, og anbefalingen er at:
- "En ny handlingsplan mot rasisme og diskriminering bør primært være en del av en bredere anlagt handlingsplan for inkludering og integrering, der rasisme- og diskrimineringsfeltet får en sentral plassering."**
- (198) Det er med andre ord på det rene at episoden i Xparken falt inn i en pågående politisk debatt om et tema som myndighetene over år sterkt hadde fremhevet betydningen av. Dette har vekt ved vurderingen av medias handlingsrom, og bakgrunnen bidrar til å forklare den politiske reaksjon på ambulansesaken.
- (199) På den annen side står så hensynet til ambulansesjåførene; deres interesser ivaretas ved vernet av retten til respekt for privatlivet, jf. EMK artikkel 8.
- (200) Som førstvoterende har fremhevet, er det ikke tvilsomt at de beskyldninger som fremkommer av Dagbladets dekning av saken etter sin art rammes av bestemmelsen i straffeloven §§ 246 og 247, og den enkelte må ha et sterkt vern mot å bli utsatt for beskyldninger av denne karakter. Det er også klart at beskyldningene ikke er i ytterkant av hva den enkelte er vernet mot ved retten til respekt for privatliv, jf. EMK artikkel 8. Ved den avveining som må foretas mellom interessene, får det imidlertid betydning at det som foranlediget mediestormen var ambulansesjåførenes egen uakseptable oppførsel ved utførelsen av det aktuelle oppdraget.
- (201) Statens Helsetilsyn traff den 23. april 2008 vedtak om å gi A advarsel for overtredelse av helsepersonelloven §§ 4 og 7. Etter klage fra A opprettholdt Statens helsepersonellnemnd

advarselen i vedtak den 27. januar 2009. Hva angår grunnlaget for kritikken viser jeg til førstvoterendes votum, men jeg gjengir nemndens syn på alvorret i den fremsatte kritikk:

"Slik nemnda har sett det, er pliktbruddene av alvorlig karakter og innen kjerneområdet for klagerens virksomhet. Det er tale om en uakseptabel handlemåte som ligger betydelig under den faglige og etiske standard som kreves av ambulanspersonell, og det er etter nemndas vurdering nødvendig å gi klageren en advarsel.

Etter nemndas syn har klageren heller ikke fullt ut forstått sakens alvor. Det vises til at klageren fastholder at de ble provosert av at pasienten urinerte og at de ikke har brutt gjeldende retningslinjer for behandling av pasienten."

- (202) Det må også få betydning at ambulansesjåførene ga en uriktig forklaring av bakgrunnen for at de kjørte fra parken uten den tilskadekomne. I "Oppfølgingsbrev angående tur til Xparken" datert den 8. august skriver A:

"Jeg gjør meg opp en mening om at denne mannen kan utføre en trussel mot oss og at jeg derfor ikke ønsker å transportere han i ambulansen."

- (203) As kollega hadde da allerede i sin rapport antatt datert 6. august skrevet:

"Denne må dere få fraktet til legevakten avdeling sår, noe politiet er enig i, og skjønner våres begrunnelse for det, når det gjelder våres egensikkerhet. Det gir de inntrykk av i alle fall."

- (204) Derimot inneholder hverken lydloggen som gjengir samtalen mellom ambulansen og medisinsk nødtelefon da ambulansen var på vei tilbake fra oppdraget i Xparken, ambulansjournalen eller As første rapport, datert 6. og 7. august, noe som antyder at hensynet til egen sikkerhet var motiverende for beslutningen om ikke å ta med den tilskadekomne. Det som formidles her kan vanskelig forstås på annen måte enn at ambulanspersonellets beslutning var en reaksjon på hva de oppfattet som upassende og provoserende oppførsel.

- (205) I Statens helsepersonellnemnds vedtak omtales dette slik:

"Det er, ut i fra sakens opplysninger, ikke noe som skulle tilsi at pasienten kunne utgjøre en sikkerhetsrisiko for ambulanspersonellet. Det vises til at han ikke kom med fysiske eller verbale trusler mot dem. Også hans medisinske tilstand var av en slik karakter at det ikke kan anses som sannsynlig at han var en sikkerhetsrisiko. Det fremgår for øvrig av MOM side 62 at motorisk uro/aggressivitet kan være et symptom på en alvorlig hodeskade. Urineringen av en nylig skadet pasient kan ikke anses som en trussel mot ambulanspersonellet. Det burde heller øke ambulanspersonellets aktsomhet i forhold til vurderingen av om pasienten kunne ha en alvorlig hodeskade. Nemnda viser til at det fremgår av ambulansjournalen at ambulanspersonellet er klar over at pasienten kan ha en cerebral skade, det vil si en hjerneskade."

- (206) A har senere forklart at de allerede da ambulansen ankom Xparken, var forberedt på at den tilskadekomne var ruset, og at han på tross av at B ikke luktet alkohol og det heller ikke var noen andre tegn på at han var ruset, fortsatt hadde en magesfølelse som tilsa at B likevel var ruset. A har imidlertid i sin forklaring for Høyesterett understreket at dette ikke var grunnen til at de ikke tok ham med i ambulansen. I sin forklaring fremhevet han at ambulansarbeiderne ikke er fordomsfulle overfor rus, og at de opptrer som sosialarbeidere for denne gruppen.

- (207) I forklaringen for Høyesterett har A også gitt en ny forklaring på hvorfor de forlot parken uten B. Han forklarte at han syntes det var utrygt, og at grunnen til at de forlot parken var at menneskene rundt var truende. Gitt at politiet var til stede, de forklaringer polititjenestemennene har gitt, og det som fremgår av de mange bildene som ble tatt, kan dette vanskelig legges til grunn. A forklarer da også selv "når publikum forstår at vi ikke vil ta med oss mannen, oppstår det en amper stemning".
- (208) Forklaringen om at de mente seg provosert av urineringsen, er ikke en alternativ forklaring; den innebærer bare en forflytning av problemstillingen. Hva fikk erfarne ambulansfolk til å oppfatte en tilskadekommes urineringsen som en provokasjon? Hvordan kunne de komme til den konklusjon at den som hadde behov for transport til legevakt eller sykehus, skulle finne det naturlig å opptre provoserende overfor dem som er kommet for å hjelpe ham?
- (209) I sine rapporter ga ambulanspersonellet et klart inntrykk av at de hadde en avtale, eller i det minste en forståelse med politiet om at de skulle transportere den tilskadekomne til legevakten. Allerede den 10. august refererer Aftenposten til at politiet bestrider at det ble overlatt til politiet å forestå transport, og at dette er ren ansvarsfraskrivelse fra sykehusets side. Det er senere avklart, blant annet gjennom offentliggjøring av telefonlogg og rapporter fra de involverte politifolkene, at ambulanspersonellets forklaringer heller ikke på dette punkt var riktig, men jeg går ikke nærmere inn på dette.
- (210) Det må kunne sies at det ikke fra ambulanspersonellet, heller ikke i ettertid, er fremkommet noen akseptabel alternativ forklaring på hvorfor de handlet som de gjorde.
- (211) Førstvoterende har redegjort for ambulanspersonellets uakseptable språkbruk. Jeg viser til dette, og tilføyer bare at det ikke er fremkommet noen rimelig forklaring for hvorfor personellet fant å kunne uttrykke seg som de gjorde.
- (212) Ved vurderingen av om Dagbladet hadde forsvarlig dekning for å fremsette de beskyldninger som fremkom på kommentarplass, er det også nærliggende å se hen til hvordan andre oppfattet det som skjedde i parken. Jeg understreker for ordens skyld at det her ikke er spørsmål om hvorvidt ambulanspersonellet faktisk opptrådte rasistisk. Det er ikke lagt til grunn av noen etat som har behandlet saken, og det er ikke hevdet for Høyesterett at så var tilfellet. Spørsmålet er i hvilken grad Dagbladet kan bebreides for å ha trukket den slutning at det var et utslag av rasisme da den tilskadekomne ble etterlatt.
- (213) Det er på det rene at en rekke tilstedeværende i Xparken mente at forklaringen på ambulanspersonellets opptreden var at de stod overfor en mørkhudet person, og at vitnene meget aktivt ga uttrykk for dette, ikke bare som en umiddelbar reaksjon, men også i etterfølgende intervjuer, forklaringer og innlegg i pressen.
- (214) Y universitetssykehus ga umiddelbart uttrykk for at det ikke var noe å utsette på ambulanspersonellets opptreden, men reverserte dette allerede den 10. august. Sykehuset ga da uttrykk for at det ikke var opptrådt korrekt, og den tidligere feilvurdering ble beklaget. I Aftenposten gjengis viseadministrerende direktør P slik:

"[D]et er innlysende at ambulanspersonalet gjorde feilvurderinger i Xparken. – Mannen burde vært kjørt direkte til Y sykehus, med tanke på det som har kommet frem ved nærmere undersøkelser på legevakten. Det er selvfølgelig en grov

feilvurdering at vi ikke kjørte mannen til legevakten selv, sier P til NTB. Sykehuset forbereder nå en egen ekstern gjennomgang og evaluering av systemer og prosedyrer."

- (215) Selv om sykehusets endrede holdning ikke referer seg til spørsmålet om rasisme, gjør også sykehusets revurdering at det blir større grunnlag for skepsis overfor ambulansespersonellets egne forklaringer. Det samme gjelder for sykehusets beslutning om å ta de to ut av pasientrelatert tjeneste.
- (216) Jeg har innledningsvis fremhevet den betydelige politiske oppmerksomhet som var viet den skjulte rasisme i årene frem til 2007, og til den aktualitet problemkomplekset hadde da episoden i Xparken fant sted. Da ambulansesaken ble kjent, førte den da også til umiddelbare reaksjoner fra politisk hold.
- (217) Den 9. august gjengir Aftenposten at statsråd Kristin Halvorsen på et politisk møte samme dag uttalte:
- "- Kunne det skjedd i Frognerparken? Kunne det ha skjedd med en hvit småbarnsfar? Antagelig ikke.**
- Antagelig finnes det mye mer diskriminering og offentlig forskjellsbehandling i det norske samfunn enn vi liker å vite.
- Jeg mener det er helt uakseptabelt at en person i Oslo behandles på en slik måte."
- (218) Den 10. august gir også Helse- og omsorgsminister Sylvia Brustad uttrykk for at det var "totalt uakseptabelt" at den tilskadekomne ikke fikk hjelp, og hun ga uttrykk for bekymring, spesielt etter påstander om offentlig rasisme. Samme dag varslet Arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hansen overfor Dagbladet.no en omfattende granskning av offentlige etater for å se om offentlig rasisme er et problem. Dette ble så fulgt opp ved at de to statsrådene samt Fornyings- og administrasjonsminister Heidi Grande Røys til et møte med innvandrersorganisasjonene den 14. august. Møtet var en direkte konsekvens av Ambulansesaken, og de tre statsrådene ga alle uttrykk for at saken skapte et ekstra incentiv for å arbeide videre med å sikre at ikke noen blir møtt med rasistiske holdninger fra det offentliges side; statsråd Brustad gjengis i Dagbladet slik:
- "Men det er ingen tvil om at en så tragisk sak som B-saken gjør oss oppmerksomme på at noe må gjøres."**
- (219) Dette følges opp av statsråd Hansen, som den 27. august overfor Dagbladet gir uttrykk for at omfanget av diskriminering er større enn han hadde forventet da han begynte i jobben.
- (220) Selv om det for Høyesterett ikke er foretatt en gjennomgang av dekningen i øvrige medier, må det også legges til grunn at Dagbladets dekning ikke i betydelig grad avvek fra dekningen for øvrig. Lagmannsretten konkluderte slik:
- "Det er i den påfølgende perioden en rekke medieoppslag, uten at lagmannsretten finner grunn til å gå nærmere gjennom disse, utover å vise til at det er en bred og nokså sammenfallende dekning i alle de store mediehusene."**
- (221) I juni 2008 sendte A en klage til Pressens Faglige Utvalg. Klagen var for bredt anlagt til å kunne tas under behandling, men As vurdering av den samlede pressedekning bekrefter lagmannsrettens sammenfatning:
- "Denne delen av klagen rettes mot pressen generelt da pressen i alt vesentlighet har fremstilt saken likt."**

- (222) De omstendigheter jeg nå har gjennomgått er alt elementer som må inngå i vurderingen av hvordan saken måtte fremstå for Dagbladet i august 2007 da beskyldningene ble fremsatt, og selv om det ikke var grunnlag for beskyldningene om rasisme, var Dagbladets forståelse av det som skjedde etter mitt syn ikke urimelig.
- (223) Hva angår Dagbladets dekning av ambulansesaken, og de beskyldninger som ble fremsatt, viser jeg til førstvoterendes votum. Det er imidlertid mitt syn at Dagbladets samlede omtale er mer balansert enn det hun har gitt uttrykk for. Langt på vei anser jeg det også slik at Dagbladet har klargjort det faktiske grunnlaget for de beskyldninger som er fremsatt. Jeg ser også Dagbladets dekning i større grad som systemkritikk enn som kritikk rettet mot ambulansepersonellet.
- (224) Ved vurderingen av hvor balansert Dagbladets samlede dekning er, må det også tas hensyn til at det ble gjort en rekke fremstøt for å få ytterligere kommentarer fra ambulansepersonellet og fra sykehuset. Henvendelsene ble avslått under henvisning til taushetsplikt.
- (225) Det er også klart at Dagbladet står fritt til å vinkle saken mot de problemstillinger avisen særlig fant grunn til å belyse. Et krav til balanse avskjærer ikke avisen fra å utforme dekningen slik at avisens syn blir opprettholdt og klart formidlet.
- (226) Allerede den 8. august hadde Dagbladet vært i kontakt med seksjonsoverlege E, som forteller at ambulansesjåførene har en annen historie enn den som kommer frem i mediene. I avisens hovedoppslag om saken refereres hun slik:
- "Jeg har fått en annen versjon enn den mediene gjengir. Vi skal gå igjennom alle journaler i morgen. Ambulansesjåførene har fortalt at de har avtalt at politiet skulle ta den videre oppfølging av pasienten."**
- (227) Den 9. august trykker Dagbladet en kommentar av Trude Ringheim med overskriften "Hvem er svinet her?". Kommentaren innledes slik:
- "Sykehusledelsen ved Y sykehus mener B fikk en tilfredsstillende medisinsk vurdering i Xparken. B kom først til legevakten da samboeren fikk stoppet en drosje. 'Frifinnelsen' faller på sin egen urimelighet.**
- Ledelsen finner ingen tegn til rasisme. Derimot beklager de at ambulansepersonellet sa 'toget er gått' 'din tulling' og 'ditt svin' til 37-åringen. Den tillitsvalgte ved ambulansetjenesten forsikrer at de to kritiserte ambulansesjåførene har kollegers fulle støtte. Hvorfor snakker han ikke heller om B?"**
- (228) Førstesiden i avisen samme dag er en av to som av ankemotparten er fremhevet som særlig graverende. Her omtales imidlertid ikke ambulansepersonellet direkte, men sykehusets reaksjon. Det fremgår allerede av overskriften:
- "Sykepleier reagerer på Ys forklaringer:**
- '- LØGN og fanteri!'"**
- (229) I hovedartikkelen, som følger opp oppslaget på førstesiden, er igjen sykehusets syn gjengitt:

"Ambulansetjenesten ved Y sykehus benekter at 37-åringen ble utsatt for rasisme. Vi finner ingen spor i denne saken som tyder på rasisme. Verken språkbruken som er blitt gjengitt, eller lydavhør fra ambulanseradioen, viser at personellet diskriminerte, sier divisjonsdirektør H ved Y universitetssykehus."

- (230) Den 11. august trykket Dagbladet et helsides oppslag med tillitsvalgt for ambulansepersonellet i Oslo og Akershus, som siteres på at de to har foreningens fulle støtte, og at han er trygg på at B ikke er blitt utsatt for rasisme:

"Det vi er helt trygge på i denne saken er at det ikke er snakk om rasisme. Vi har flere flerkulturelle ansatte ved avdelingen, og lærlinger som er av utenlandsk opprinnelse, sier O."

- (231) Den 16. august har Dagbladet fått tilgang til rapportene som ble skrevet av A og hans kollega etter episoden i Xparken. Det gjengis fra disse i et dramatisk oppslag på førstesiden, og det redegjøres for ambulansesjåførenes syn i et større oppslag inne i avisen. Sitatene er korrekte, og etter mitt skjønn refereres alle hovedsynspunktene fra rapportene på en lojal og etterrettelig måte. Ankemotparten har hatt særlig sterke innsigelser mot førstesiden der det med store typer fremheves at ambulanspersonalet ikke angrer. Hensett til at A i sine rapporter henholdsvis 7. og 8. august skrev:

"Politiet hadde forståelse for vår vurdering og jeg vil ikke under noen omstendighet beklage min beslutning om ikke å transportere mannen til legevakten i ambulansen han bevisst pissert ned."

og

"Jeg er oppriktig lei meg for at jeg ikke oppdaget at mannen hadde en blødning i hodet. Det er likevel ingenting i ettertid jeg kan sette fingeren på som hadde fått meg til å tenke annerledes."

kan det etter mitt syn ikke reises noen innvending av vekt mot utformingen av førstesiden.

- (232) Den 16. august ga så den ene av ambulansarbeidernes advokat overfor NRK uttrykk for at hennes klient var lei seg for det som hadde skjedd, og dette refereres så i Dagbladet den påfølgende dag.
- (233) Den 30. august refereres det til helsetilsynets foreløpige vurdering, og det fremheves at "D vant første omgang", hvilket i seg selv klargjør at siste ord ikke er sagt, og igjen kommer også ambulansarbeiderne til orde. En større del av artikkelen er gjengivelse av den ene ambulansarbeiderens advokats syn på rapporten.
- (234) Dagbladets dekning er også tilnærmet fri for omtale av de to ambulansarbeidernes personlige forhold. Et unntak er at det den 25. august er et oppslag om As bidrag til en bok om døden. Det er ikke reist innsigelser mot artikkelen utover at det påberopes at henvisningen til boken bidro til en identifisering av A. Det fremgår av artikkelen at Dagbladet hadde snakket med ambulansarbeideren, men at denne ikke ønsket å kommentere boken. Det vises likevel avslutningsvis til at As advokat på hans vegne hadde gitt uttrykk for at han selvsagt ville ha kjørt pasienten til Y universitetssykehus om han hadde sett tegn til alvorlig hodeskade.

(235) Som førstvoterende har redegjort for har ankemotparten for så vidt angår rasismebeskyldningene særlig vist til Trude Ringheims kommentar den 9. august, til Marie Simonsens og Haddy J. Njies kommentarartikler den 11. august, og til avisens leder den 14. august.

(236) Det er mitt syn at det klart fremgår at hovedfokus i disse politiske kommentarene er systemkritikk og ikke beskyldninger mot enkeltpersoner. I Trude Ringheims artikkel uttrykkes det slik:

"Det underliggende spørsmålet, er om politiet preges av institusjonell rasisme. Har mange politifolk problemer med mørkhudede utlendinger? Ligger det i systemet at det nærmest er greit at svartinger skal behandles dårligere? Poenget er at holdninger blir en del av en kultur som dermed virker selvforsterkende. Det smitter uten at man selv merker det. Institusjonell rasisme er farligere enn individuell."

(237) I Marie Simonsens kommentar heter det:

"Sinnet har vendt seg mot ambulanspersonalet. Det er forståelig. Men det er en bekvem forklaring å legge skylda på enkeltindivider i velferdsstatens førstelinje. Måten samfunnet behandler sine svakeste, er et kollektivt ansvar. Det handler om politikk, om økende klasseforskjeller og i denne saken, mangel på integrering. Som D sa: Det holder ikke å si at du har en pakistaner som nabo. Vi må komme lenger enn det."

Det er skremmende at ledere i politi og helsevesen stadig sier 'det finns rasisme her som alle andre steder i samfunnet' når slike beskyldninger kommer. Som om rasisme er utbredt og uunngåelig. Folks sterke reaksjoner på B-saken sier at det er feil. Nordmenn flest reagerer med skrekk og avsky, mens institusjonene er som alltid mer opptatt av å forsvare seg selv."

(238) Haddy J. Njies kommentar er direkte knyttet til episoden i Xparken, men igjen er siktemålet videre. Hun er opptatt av den skjulte rasisme som gjemmer seg hos alle og enhver, og skriver blant annet:

"Du trenger ikke være uttalt rasist for å begå en rasistisk handling."

Det holder å være ubevisst på eget grums. Det som legger seg på øynene og innsnevrer synsfeltet til du ikke ser det du ser, bare det du tror du ser. Det holder å brygge på mørk frykt for noen som er annerledes. Mørk frykt med full spredning er farligere og mer smittsomt enn fugleinfluensaen som forsvant."

(239) Også lederartikkelen den 14. august har et systemfokus. Det som er tema er tiltak for å unngå liknende episoder i fremtiden.

(240) Som førstvoterende har fremhevet og dokumentert ved det hun har gjengitt fra Marie Simonsens kommentar og lederartikkelen, inneholder disse artiklene også utsagn som det må antas at den vanlige leser vil oppfatte som beskyldninger mot ambulansarbeiderne om at deres atferd var bestemt av et bestemt menneskesyn. Den slagferdige formulering er prioritert fremfor en mer nøktern fremstilling; det sier seg selv at ambulanssjåførenes inadekvate opptreden i Xparken ikke gir grunnlag for å slutte noe om deres menneskesyn. Det må også kunne sies at det konstruerte eksempel det sammenlignes med i lederartikkelen den 14. august er ualminnelig lite velvalgt. Det må antas at dette har ført til at A personlig er blitt unødvendig hardt rammet av det som primært fremstår som systemkritikk. Etter mitt syn er Dagbladets videre siktemål med dekningen av saken likevel et vesentlig moment ved rettsstridsvurderingen. Sett i sammenheng med

Dagbladets samlede dekning, som både Marie Simonsens kommentar og lederartikkelen bygger på, må det også sies at avisen har klarlagt det faktiske grunnlag for avisens karakteristikk av ambulansesjåførenes handlemåte.

- (241) Som nevnt innledningsvis har førstvoterende redegjort utførlig for retningslinjer som gjennom praksis er blitt etablert for den avveining av interesser som må inngå i rettsstridsvurderingen. Hun utdypet også skillet mellom faktapåstander og verdiutsagn, og betydningen dette skillet har for rettsstridsvurderingen. Det må være riktig at det ikke kan trekkes noe klart skille mellom faktapåstander og verdiutsagn. Ikke minst med den betydning av rasisme som er blitt lagt til grunn i de seneste tiårs politiske arbeid, er det imidlertid mitt syn at Dagbladets beskyldninger om rasisme må sees som verdiutsagn, slik dette begrepet er utviklet av Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), og ikke som en mellomform.
- (242) Denne problemstillingen sto sentralt ved Høyesteretts behandling av injurienesaken i etterkant av politivoldsaken i Bergen, jf. Rt. 1993 side 537. Førstvoterende fant ikke at det var tale om verdiutsagn i den aktuelle relasjon:

"Anførselen om at de aktuelle utsagn ikke kan mortifiseres fordi de inneholder subjektive vurderinger som ikke kan være gjenstand for sannhetsbevis, finner jeg uholdbar. Utsagnene gjelder blant annet beskyldninger om bevisst løgn, motiver som er lite beskyttelsesverdige, og skadehensikt overfor politiet. Denne type utsagn kan det i prinsippet føres sannhetsbevis for. En annen sak er at det fra de saksøkte ikke er forsøkt ført sannhetsbevis."

- (243) Etter Høyesteretts avgjørelse ble saken brakt inn for EMD, som konkluderte at mortifikasjon av de aktuelle utsagn innebar en krenkelse av vernet av ytringsfriheten i EMK artikkel 10. Av særlig interesse er at EMD tok uttrykkelig avstand fra Høyesteretts syn på relevansen av "sannhetsbevis" for verdiutsagn. I EMDs dom i saken Nilsen og Johnsen mot Norge 25. november 1999 skriver domstolen i avsnitt 50:

"On the other hand, unlike the national courts, the Court does not consider that, in so far as statements 1.1, 1.3, 2.2 and 2.3 were imputing improper motives or intentions to Mr. Bratholm, they should be regarded as allegations of fact requiring the applicants to prove their truth (se paragraphs 13-14, 19-21 above). From the wording of the statements and the context, it is apparent that they were intended to convey the applicants' own opinions and were thus rather akin to value judgements."

- (244) Da problemstillingen igjen ble aktualisert i Rt. 2002 side 764, fulgte Høyesterett det syn EMD hadde gitt uttrykk for. I dommen uttrykkes dette slik:

"Etter EMDs praksis inngår beskyldningens karakter, derunder dens grovhet, som et viktig moment i avveiningen av om hensynet til personvernet tillater inngrep i ytringsfriheten. I en rekke avgjørelser fremgår det at domstolen baserer seg på et skille mellom 'value judgments' og 'factual statements', jf. for eksempel Bratholm-dommen avsnitt 49 og 50 og Tromsø-dommen avsnitt 66 med videre henvisning til den grunnleggende dom av 8. juli 1986 i saken Lingens mot Østerrike, se avsnitt 46. Det følger av denne sontring at verddivurderinger ikke kan være gjenstand for sannhetsbevis i motsetning til uttalelser av faktisk karakter. Det er samtidig på det rene at denne sontring ikke faller sammen med skillet i norsk rett mellom ubestemte beskyldninger som utelukkende rammes av straffelovens § 246, og som ikke kan mortifiseres, og beskyldninger som også rammes av § 247 og derfor kan mortifiseres når sannhetsbevis ikke er ført, jf. for eksempel Bratholm og Nordén i Jussens Venner nr. 4/2001 side 254. Dette følger direkte av EMDs avgjørelse i Bratholmsaken. EMD trakk i den saken en videre grense for 'value judgments' enn Høyesterett. Eksempelvis ble en beskyldning om

at Bratholms politivoldsrapport var 'a pure misinformation intended to harm the police', av EMD – i motsetning til Høyesterett – ansett som en verdivurdering som det ikke kunne føres sannhetsbevis for."

- (245) EMDs prinsipielle syn er videreført i nyere praksis. I sak Unabhängige Initiative Informationsvielfalt mot Østerrike 26. februar 2002 heter det i avsnittene 44–46:
- "44. As regards the qualification of the impugned statement by the Austrian courts, the Court observes that they did not accept the applicant's argument that the statement at issue was a value judgment, but considered it to be a statement of fact, the truth of which had to be proved.
45. The Government argue that the impugned statement about 'racist agitation' was a statement of fact and, in order to avoid an injunction, the existence of these facts had to be proved. To demonstrate that such proof is possible, they refer to the offence of 'incitement to hatred' under Article 283 of the Criminal Code, which also requires that in criminal proceedings the well-foundedness of that charge be proved.
46. However, the Court is not persuaded by this argument. The degree of precision for establishing the well-foundedness of a criminal charge by a competent court can hardly be compared to that which ought to be observed by a journalist when expressing his opinion on a matter of public concern, in particular when expressing his opinion in the form of a value judgment. In the Court's opinion, the applicant published what may be considered to have been fair comment on a matter of public interest, that is a value judgment, and the Court disagrees with the qualification of that statement by the Austrian courts. The Court would also point out that it has previously considered similar statements to be value judgments, the truth of which is not susceptible to proof (see *Lingens*, cited above, p. 28, § 46, or *Wabl*, cited above, § 36)."
- (246) I dom 3. desember 2013 Ungváry og Irodalom KFT. mot Ungarn heter det i avsnitt 52:
- "The Court further recalls that an assumption as to the reasons and possible intentions of others is a value judgement, not a statement of facts that would lend itself to proof (cf. *a/s Diena and Ozolins v. Latvia*, no. 16657/03, § 81, 12 July 2007)."
- (247) Dette gir støtte for å se rasismepåstandene som rene verdiutsagn, og det følger da etter mitt syn at det ved rettsstridsvurderingen må legges større vekt på beskyldningenes karakter av verdiutsagn enn det førstvoterende gjør.
- (248) Som førstvoterende har gitt uttrykk for, følger det av praksis at heller ikke verdiutsagn kan fremsettes uten rimelig eller forsvarlig grunnlag. Dette er en mer sammensatt vurdering enn når det er spørsmål om det er ført sannhetsbevis for en påstand om et faktisk forhold. I vurderingen inngår alle de omstendigheter jeg har gjort rede for i mitt votum.
- (249) Samlet sett fremstår etter mitt syn Dagbladets, og den øvrige presses, dekning av episoden i Xparken snarere som et utslag av det samfunnsansvar pressen har enn som personlig kritikk rettet mot to enkeltpersoner. I den utstrekning det er fremsatt påstander som det ikke er faktisk belegg for, hadde Dagbladet etter mitt skjønn et forsvarlig grunnlag for sine vurderinger. Ved avveiningen av pressefriheten og den enkeltes æresvern, er jeg da kommet til at ingen del av dekningen kan anses rettsstridig.
- (250) Kst. dommer **Sæbø**: Jeg er i enig med førstvoterende i resultatet og kan i det vesentlige slutte meg til det hun generelt uttaler om rettsanvendelsen, og langt på vei også til den

konkrete vurderingen av saken. Jeg vurderer imidlertid Dagbladets omtale av pasientbehandlingen noe annerledes.

- (251) Som også førstvoterende bemerker, medførte hendelsen i Xparken en omfattende debatt om tilgang på offentlige helsetjenester og forsvarlig pasientbehandling, som er viktige samfunnsspørsmål. Saken hadde derfor betydelig offentlig interesse. Dagbladet hadde åpenbart rett til å vie saken stor oppmerksomhet, både i form av gjengivelse av andres utsagn og i form av egne vurderinger. Allmenheten måtte også, slik saken fremsto, kunne forvente at nyhetsmedia viet saken betydelig oppmerksomhet.
- (252) Dagbladet hadde derfor etter mitt syn klart rett til å formidle utsagn fra tilstedeværende i Xparken hvor de fortalte om hva de hadde sett. I en situasjon hvor det ikke var grunn til å tvile på at vedkommende mente det som ble sagt, måtte Dagbladet også ha rett til å formidle utsagn hvor de tilstedeværende ga uttrykk for oppfatninger om uforsvarlig pasientbehandling, og at denne skyldtes rasisme. Dagbladets formidlingsrett må – på tross av den belastning formidlingen av slike utsagn innebar for ambulanspersonellet – anerkjennes uavhengig av om utsagnene i ettertid skulle fremstå som feilaktige, upresise eller misvisende, og om det i ettertid viser seg at det ikke har vært forsvarlig grunnlag i faktum for rasismeutsagnene.
- (253) Avveiningen mellom ytringsfriheten og personvernet blir mer problematisk for så vidt gjelder Dagbladets egne ytringer i saken.
- (254) Jeg finner det her nødvendig å knytte noen kommentarer til faktum.
- (255) For bedømmelsen av de omtvistede ytringene i saken må det skilles mellom faktum slik det objektivt sett var, og faktum slik det fremsto for ambulanspersonellet da de befant seg i parken.
- (256) Objektivt er det på det rene at B var blitt påført en alvorlig hodeskade. Det må legges til grunn at det var den alvorlige hodeskaden som var årsaken til urineringen, altså at denne ikke var viljestyrt. Det er videre på det rene at B la seg eller ble lagt på rygg i parken omtrent da eller like etter at ambulanspersonellet forlot parken.
- (257) Ambulanspersonellet undersøkte B med sikte på å vurdere om han hadde slik hodeskade at han skulle transporteres til sykehus eller til legevakt for ytterligere undersøkelse av lege. Undersøkelsen varte cirka 15-20 sekunder og ga i henhold til den såkalte Glasgow Coma Scale (GCS) score 14, som indikerer lett hodeskade. Det må videre legges til grunn at B ble reist opp i stående stilling, trolig av C, og at ambulanspersonellet oppfattet og reagerte verbalt på hans etterfølgende urinering som en viljestyrt handling av en ruset person. Som førstvoterende anser jeg det sannsynlig at B ville blitt brakt til legevakten i ambulansen dersom urineringen ikke hadde funnet sted. Det er ut fra bevisførselen intet grunnlag for å hevde at ambulanspersonellets handlinger var rasistisk motivert.
- (258) Det er for Høyesterett fremlagt fotobevis som viser at ambulansen forlot parken klokken 17.21, og at B lå på bakken klokken 17.22. Det er usikkert om B la seg eller ble lagt på bakken mens ambulansen ennå var på stedet, men det er ikke holdepunkter for å hevde at ambulanspersonellet har sett at dette skjedde før de dro fra parken.

- (259) Oppsummert legger jeg altså ut fra bevisførselen til grunn at ambulanspersonellet undersøkte B og på grunnlag av undersøkelsen trodde at han hadde en lett hodeskade, at de ville tatt ham med i ambulansen hvis han ikke hadde urinert, at de oppfattet og reagerte på urineringen som en viljestyrt handling av en ruset person, og at de ikke så B ligge på bakken da de dro fra parken. Dette er det faktiske grunnlag, altså det ambulanspersonellet så, tenkte, sa og gjorde, som etter mitt syn må legges til grunn ved vurderingen av om de omtvistede rasismeuttalelsene har tilstrekkelig dekning i faktum. Det er også dette faktiske grunnlag som må legges til grunn ved vurderingen av riktigheten og rettmessigheten av Dagbladets uttalelser om ambulanspersonellets faktiske pasientbehandling, altså hva som ble gjort, og hva som ikke ble gjort. Avvik mellom dette faktiske grunnlaget og faktum slik det objektivt var, herunder med hensyn til hodeskadens alvor og om urineringen var viljestyrt, har først og fremst betydning når en skal ta stilling til forsvarligheten av ambulanspersonellets handlinger, herunder vurderingen av Bs tilstand og unnlåtelsen av å ta ham med til legevakten i ambulansen. Denne forsvarlighetsvurderingen er ikke en del av vår sak.
- (260) Ut fra det faktum jeg legger til grunn, var det ikke riktig av Dagbladet å uttale at B ikke ble undersøkt, og at han ble latt ligge "livløs" igjen i parken, altså at ambulanspersonellet forlot parken til tross for at de så ham ligge på bakken uten å bevege seg. Det er også uriktig når hendelsene i parken omtales på en slik måte at den alminnelige leser får inntrykk av at ambulanspersonellet har sett eller oppfattet at B hadde "tisset på seg".
- (261) Ser en uttalelser om henholdsvis urinering, manglende undersøkelse og etterlatelse "livløs" hver for seg, må slike uttalelser etter mitt syn ligge innenfor den margin for feilskjær og overdrivelser som pressen må ha før det kan bli aktuelt å konstatere rettsstrid i en sak som denne.
- (262) Uttalelsene om henholdsvis urinering, manglende undersøkelse og etterlatelse av pasienten liggende i parken knytter seg imidlertid alle til pasientbehandlingen. Det er vesentlig forskjell på å la en hodeskadet person som har tisset på seg, ligge igjen "livløs" uten at han er blitt undersøkt, og det faktum jeg legger til grunn. Selv om det ved en forsvarlighetsvurdering av ambulanspersonellets handlinger i parken legges til grunn at de opptrådte klanderverdig gjennom uakseptabel språkbruk, ved ikke å ta B med til legevakten på grunn av urineringen, ved ikke å inngå klar avtale med politiet om at politiet skulle besørge transporten til legevakten og ved ikke å undersøke pasienten ytterligere når han ble forlatt uten slik klar avtale med politiet, ville det vært vesentlig mer klanderverdig om ambulanspersonellet i tillegg hadde latt ham ligge igjen livløs uten å undersøke ham på tross av at de hadde sett at han hadde tisset på seg. Etter mitt syn må det være riktig å se samtidig fremsatte, uriktige uttalelser om henholdsvis urinering, manglende undersøkelse og etterlatelse av pasienten under ett, som en samlet uttalelse om pasientbehandlingen, i forhold til den margin pressen har for feilskjær og overdrivelser.
- (263) Det er for avgjørelsen av saken ikke nødvendig for meg å foreta en omfattende gjennomgang og vurdering av samtlige av Dagbladets omtvistede utsagn om pasientbehandlingen. Jeg nøyer meg med å kommentere Haddy J. Njies utsagn 11. august om "[h]an som ligger livløs mens ambulanspersonellet ikke undersøker ham" samt førstesiden 16. august, hvor det gjengis utsagn fra ambulanspersonellet og i den anledning hevdes at de "lot B ligge igjen hardt skadd", og at "de nektet å finne seg i at han hadde tisset på seg", med bilde av B liggende blodig i parken. Etter mitt syn overskrider begge utsagn den margin Dagbladet hadde for feilskjær og overdrivelser. Som også

lagmannsretten fremhever, må det ved vurderingen av Dagbladets omtale av saken 16. august sees hen til at utsagnene ble fremsatt i en kontekst hvor Dagbladet pretenderte å gjengi ambulanspersonellets egen versjon av saken. Dette skjerper etter mitt syn de krav til presisjon som må oppstilles til denne fremstillingen, særlig hensett til den omfattende og sterkt kritiske omtalen av ambulanspersonellets handlinger Dagbladet hadde hatt de forutgående dagene.

- (264) Etter min mening er også det subjektive vilkåret for ansvar for disse uttalelsene om pasientbehandlingen oppfylt. Njies fremstilling 11. august ble skrevet uten at ambulanspersonellets opplevelse av faktum var kjent for Dagbladet, utover det som indirekte kunne utledes av presseorienteringen Y universitetssykehus hadde 8. august, hvor det fremgikk at det var gjort undersøkelse av B. Dagbladet var videre kjent med at ambulanspersonellet ikke hadde uttalt seg til pressen, og at de var avskåret fra å gjøre dette på grunn av pålegg om taushetsplikt. Om dette viser jeg til vitneforklaring for tingretten fra journalist Q som er gjengitt i tingrettens dom, hvor hun også uttalte at "noen i parken hadde sagt at han ble undersøkt, mens andre hadde sagt at ambulansmennene så vidt var ned for å undersøke ham, men at det var veldig kort". Det var da ikke forsvarlig å hevde at B "ligger livløs mens ambulanspersonellet ikke undersøker ham". Når en forutsetter at marginen for feilskjær og overdrivelser er overskredet, er det videre klart at det subjektive vilkåret for ansvar er oppfylt i forhold til forsiden 16. august ettersom det skriftlige materialet Dagbladet hadde å bygge på fra ambulanspersonellet, ikke ga støtte for utsagnene om at de "lot B ligge igjen hardt skadd", og at de "nektet å finne seg i at han hadde tisset på seg".
- (265) I likhet med førstvoterende finner jeg beløpet lagmannsretten har utmålt i oppreisning passende.
- (266) Til støtte for reduksjon av oppreisningsbeløpet ankemotparten ble tilkjent av lagmannsretten, har Dagbladet blant annet gjort gjeldende at det må sees hen til de betydelige saksomkostningene Dagbladet har hatt i saken, som vil være en del av en negativ "chilling effect" for pressen ved en dom i ankemotpartens favør. Det er vanskelig å tilegne seg dette synspunktet. Når situasjonen er at ankemotparten får medhold i krav om oppreisning, kan oppreisningsbeløpets størrelse klarligvis ikke bli å redusere i forhold til det retten ellers finner passende fordi Dagbladet har bestridt ansvar for domstolene uten å vinne frem.
- (267) Dommer **Skoghøy**: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende, dommer Normann.
- (268) Dommer **Gjølstad**: Likeså.

(269) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler AS Dagbladet til A 1 029 538 – énmillionogtjuenitusenfemhundreogtrettiåtte – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dom.

Riktig utskrift bekreftes: